86/14
XLI. ÉVF. • 1986. ÁPRILIS 24. • ÁRA: 4,50 Ft

PAJTÁS

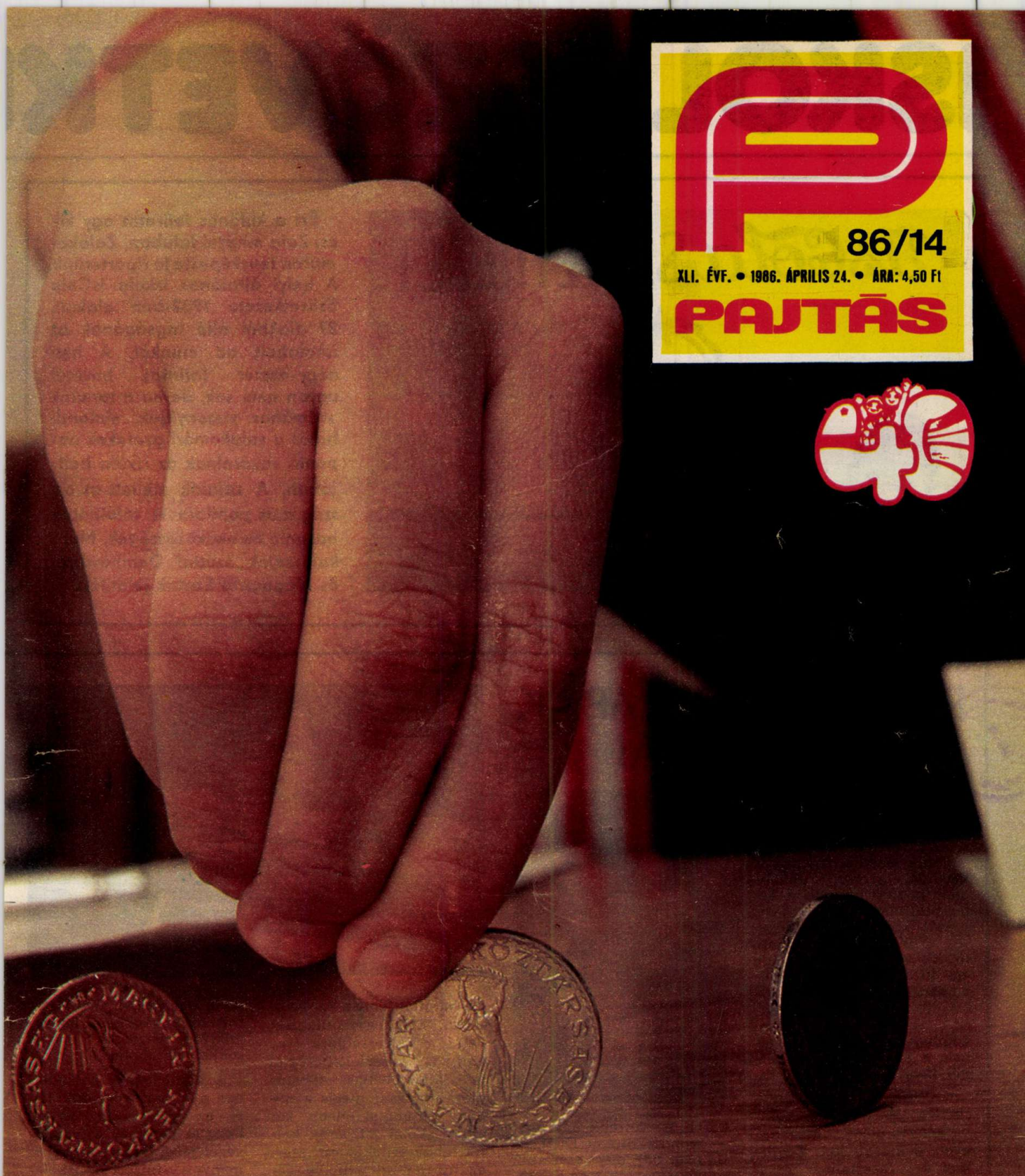

ISKOLASZÖVETKEZETI ŐRJÁRAT

(Írásaink a 2–3. oldalon)

ISKOLASZÖVETKI

Ezt a különös feliratot egy kicsi Zala megyei faluban, Zalakomáron fényképezte le riporterünk. A helyi általános iskola IsCola Szövetkezete 1982-ben alakult. 27 diákból álló tagságának az iskolabolt ad munkát. A heti négy-ötezer forintos bevétel ugyan nem sok, de ha a tanulók számához viszonyítjuk, elmondható: a zalakomári gyerekek naponta vásárolnak az iskola boltjában. A zalaiak mellett az ország más pontjain is találhatók hasonló munkaközösségek. Munkatársaink ezúttal Dombóvárról és Mágocsról hoztak jelentést.

PUFFANCSGOMBÁK VÉGNAPJAI

— ... meg aztán mólézunk is — sorolja Szalai Fanni.

Még mielőtt itókázással vádolná bárki a mosolygós kislányt, gyorsan elmondom, hogy a mólézás a beteg puffancsgombák eltávolítását jelenti az egészségesek közül. Szalai Fanni harmadik osztályos ugyan, de egy kicsit mégiscsak szakember. A dombóvári új általános iskola tanulója tagja az iskolaszövetkezet gombatermesztő részlegének, s ez szakértelem nélkül nem megy.

(ÓCSAI ISTVÁNNÉ, a részleg vezetője: „A gomba kényes dolog, hiszen nagyon pontosan kell beállítani a páratartalmat és a hőmérsékletet. Szinte naponta, mit naponta, óránként kell gondozni! A gyerekek lelkesek, szeretik ezt a munkát, kicsit játéknak is tekintik, de az sem mellékes, hogy pénzt kapnak érte!")

— Sokszor még hétvégén is bejövünk a gombákat ellátni, sőt még karácsonykor is itt voltunk egy picit — mondja Simon Eszti. — Ez nem baj, mert szeretjük a gombászást is, meg a gombából készült ételeket is ...

Az iskola mellett pár lépésre található a művelődési ház, amelynek addig kihasználatlan pincéjét vették birtokba a fiatal gombászok. Így azután amíg a felső szint a szellemi táplálékot kínálja, addig a pince a testit.

*

A műszaki érdeklődés tagadhatatlan ebben az iskolában. Elég egy pillantást vetni a videostúdióra (valódi, a vezérlőhelyiségtől üvegfallal elválasztott stúdió), ám most mégis a néhány teremmel odébb készülő iskolai jelzőórák keltik fel az érdeklődést. Mert az újfajta, ki-, illetve becsöngetéskor dallamot játszó iskolai óra szintén az iskolaszövetkezet terméke.

(BALASSA BÉLA segíti szakértelmével a gyerekeket. „A mintadarabot már megvizsgálták és megkaptuk a gyártási engedélyt. Hetedikeseink fogják elkészíteni azt a húsz darabot, amelyet a közeljövőben fogunk árusítani nyolcezer forintért, vagyis a hagyományos jelzőórák áránál sokkal olcsóbban.")

A dombóvári új iskolában már pattogó induló jelzi az órák végét. Lehet, hogy ez nemcsak a tanórák végét jelzi, hanem a hagyományos, fülsértő iskolacsengők karrierjét is? ...

*

A csak ímmel-ámmal működő suliboltot egy ideje — igaz tanár irányításával —, tanulók, nyolcadikos diákok vezetik. Intézik az árurendelést, az elszámolást, a pénzbefizetést és persze az árusítást. S most, hogy a

ZETI ŐRJÁRAT

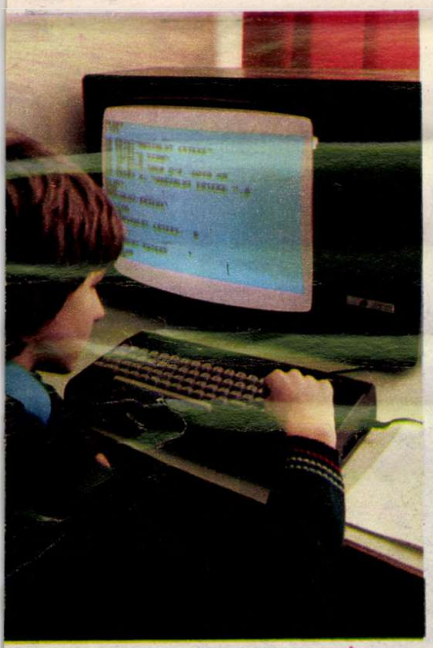

Készül a zenés kicsengetés programja

saját bőrükre megy a vásár, már illik komolyan venni az iskolaszövetkezet boltját.

(KÖBLI JÁNOSNÉ, aki irányítja a boltos gyerekeket, egyben az iskolaszövetkezet tanár elnöke: „Bizony fárasztó dolog kora reggel bejönni, elintézni az adminisztrációt, előkészíteni mindent. De, ha jól megy a bolt, akkor megéri. Nagyon oda kell figyelni, hiszen az eladók három évig tanulják a szakmát, a mi tanulóinknak csak néhány hét áll rendelkezésére!")

*

Egy miniszövetkezet Dombóváron. A helyi áfész támogatja, a tanárok segítik a rendszeres munkával, és a munkáért kapott pénz értékével ismerkedő általános iskolásokat. Már a jövő tervei is körvonalazódtak. Készítik elő a ládagyártó részleget, üvegházakról és szegfűtermesztésről álmodoznak. Igaz, tudják, hogy most a legfontosabb az, hogy a jelenlegi munkafeladatokat jól végezzék el.

Mesélik, hogy az apró gombászoktól már felnőttek is kértek szaktanácsot. Kell-e nagyobb elismerés?

T. Z.

BETÉTES GYEREKEK

— Szeretitek a pénzt?

Kicsit meghökkennek a kérdéstől: vajon helyes-e igennel felelni rá, de azután a legpergőbb nyelvű már válaszol is:

— Szerintem mindenki szereti a pénzt. Ha sok pénzem van, azt vehetek rajta, amit akarok.

— Mennyi pénz a „sok"?

Háromezerről kezdjük, de a harmadik válasz már a milliónál tart, és aztán a többiek sem adják alább.

— Mit vennétek, ha sok pénzetek lenne?

Nem mondhatni, hogy záporoznak a feleletek. Egy íróasztal. Egy hi-fi torony. Ezzel vége is. Ami persze, nem feltétlenül jelenti azt, hogy annyira megvan mindenük, hogy már nem tudnak mit kitalálni. Az is lehet, hogy a tízforintos gyerekvilágban nem töri az ember a fejét elképzelt milliók elköltésén.

— Mennyibe kerül egy íróasztal? Mennyibe egy hi-fi torony?

Bátortalan becslések, eléggé messze a valóságtól.

— Hát egy kiló kenyér?

Ezt pontosan tudják. Nem feszegetjük tovább, mi lenne a megmaradt majdnem-millióval, amikor már megvan az asztal, a zenegép és a kenyér is. Talán betétkönyvbe kerülne: jó, ha van.

Hat felső tagozatos lánnyal beszélgetek a mágocsi iskolai takarékszövetkezetből. Czinege Anita, Forgács Anikó, Mágocsi Ágnes az intéző bizottságnak, András Anita, Bárányos Mónika, Fábián Éva az ellenőrző bizottságnak a tagja. E két bizottság viszi az ügyeket a legfőbb irányító szerv, a közgyűlés két ülése között.

— Tavaly októberben volt az alakuló közgyűlés, akkor szavaztuk meg, hogy legyen iskolai takarékszövetkezet, és akkor választottuk meg a bizottságokat. A szövetkezetünk a Mágocsi Hegyhátvidéke Takarékszövetkezet iskolai részlege, mindenki a tagja lehet, aki megveszi a tízforintos részjegyet. A négyszáznegyven gyerekből már több, mint kétszáz megtette ezt, és négy tanár is tag. A részjegyek árát minden évben meg fogja kapni az iskola támogatásként a felnőtt szövetkezettől.

— Mire költhetitek ezt a közös pénzt?

— Például kirándulásra.

— Mennyi mostanra az összes betétetek?

— Hetvenkétezer-százötvenöt forint.

— Szerintetek mire gyűjtenek a legtöbben?

— Mindenki szeretne elmenni a nyáron az orfűi táborba, mert nagyon jó szokott lenni.

N. T.

Fotó: Szalay Béla

A tűzzománcosok még a pepecselés kellős közepén tartanak . . .

Ligeti Attila nyolcadikos díjnyertes rajza

A napközisek bábos foglalkozásának eredménye

Már nem úttörők, de visszajárnak a házba: próbát tart a rock-együttes

A Bokányi Dezső Úttörőházat a bajai Petőfi-szigeten 1979-ben adták át. Majdnem a talajszintig ferdén lenyúló cseréptetők, köztük nagy, világos fal- és üvegfelületek, a körbefutó folyosó nyitott átriumot övez, van nagy előtér, könyvtár, nagyterem, ahol most éppen kiállításra készülnek, de a táncosok is itt gyakorolnak. És van klubszoba, amelyet főként az idősebbek használnak, merthogy a ház óvodástól a nyugdíjasig mindenki előtt nyitva áll.

És természetesen van jó néhány szakköri szoba és terem, földszinten és emeleten, ahol egész délután egymást váltják a csoportok. Ezen a mai hétfőn is zsúfolt a napirend. Olyannyira, hogy a tűzzománcosok még a pepecselés kellős közepén tartanak, amikor megjelenik köztük egy kifogástalan eleganciával öl-

A SZIGETEN

A botantennával találják meg a „rókát”...

Husti Krisztián Halmos Géza vállán

tözött, tartózkodóan jómodorú úr, aki közli, hogy ő itt perceken belül nyelvórát óhajt tartani. Hogy milyet, azt nem nehéz kitalálni: angolt. Szerencsére a zománcosok ettől nem veszítik el a kedvüket. Talán már hozzá is edződtek az ilyesmihez. Fölkapják minden „szertartási” kelléküket, és átmennek a szomszédos pici szobába, amelyben a kemencéjük is áll. Legalább közelebb vannak a tűzhöz.

A vad- és madárvédelmi szakkör ebből a szempontból szerencsésebb: az ő „szakköri helyiségük” széle valahol a láthatár környékén keresendő. A tető alatti raktárt pedig, ahová csak guggolva vagy négykézláb lehet bejutni, igazán nem irigyli tőlük senki. Ott tartják a kihelyezésre váró fészekodúkat, az eleséget, a szerszámokat. Szombatonként terephez öltöznek: gumicsizmát húznak, olyan ruhát vesznek föl, amelyért nem kár, ha szakad, piszkolódik, és irány az erdő, a mező, a vízpart.

Most csak egy rövid körsétát teszünk a környéken. Feltöltik maggal az etetőket, kihelyeznek néhány fészekodút: itt a tavasz, nemsokára hazaérnek a költöző énekesmadarak is.

— Széncinege, kékcinege, örvös légykapó költ leggyakrabban az odúinkban. Meg persze mezei veréb, de hát az is madár. Az egyikbe egy csuszka költözött be, de van egy olyan is, amelyben egér telelt át.

Amíg Husti Krisztián Halmos Géza vállán állva zsonglőrködik egy odúval, hogy a vastag fatörzsre erősítse, a többiek, Heves Róbert, Husti Gábor, Kalmár Gábor, Kemp Zsolt, Papp Szilágyi László a madárgyűrűzés izgalmairól mesélnek. Télen keretes hálóval fognak be e célból sirályokat, a kisebb madarak befogásához pedig a függönyháló való, de csak teljesen szélcsendes időben, mert különben kifeszül, és nem fogja meg a madarat.

— A legérdekesebb talán az a kis barátposzáta volt, amelyet három különböző évben fogtunk el ugyanazon a környéken. Pedig ez a madár minden évben Afrikában telel.

— Meg az a sirály, amelyet Litvániában gyűrűztek meg.

A nagyterem felé tartunk, hogy le ne késsük a tárlatnyitást, de az udvarban még megállásra késztet egy gyerekcsapat. A fülükön fejhallgató, a kezükben valami kis doboz, tőlük jó pár méternyire egy nagyobb doboz, amelynek láthatóan fontos szerepe van a különös játékban.

Rókavadászat kellős közepébe csöppentünk, vagyis az iránymérést gyakorolják a rádiós szakkör tagjai.

— A rádiós iránymérésben a versenyzőknek ezzel a kis kézi vevőkészülékkel kell földeríteniük a terepen elrejtett adókat. Ezzel a botantennával találom meg, de akkor még nem tudom, előttem vagy mögöttem van-e. A pontos bemérésben már a ferrit-antenna segít — mondja Osztrogonácz Zoli.

Jó lenne alaposabban megismerkedni ezzel a furcsa rádiós sporttal, de a nagyteremben már kezdődik a rajzkiállítás megnyitója.

Rendes Béláné nyugdíjas rajztanár bevezető szavai után nem hivatalosan fölkért ítészek döntenek a díjakról, hanem a meglepően népes gyermek-nézősereg. Mindenki kap három korongot. Ezeket a korongokat a képek alá lehet tapasztani. A szervezőknek ezután már csak annyi a dolguk, hogy megszámolják a szavazatokat, és már ki is hirdethetik: díjat kapott Bánfalvi Dóra, Érczy Ramon, Ligeti Attila, Molnár Szilvia és Szobonya Rita.

Nézői és szavazói vélemények a legtöbb szavazatot kapott Bánfalvi Dóra képéről:

— Ahhoz képest, hogy még csak ötödikes, nagyon jól rajzol, és van mondanivalója.

— A gyerekeknek ugyanolyan az orruk, mint a kutyának!

— Élénk színeket használ, jó a kompozíciója...

Akárha felnőttek közt hallgatóznék, egy igazi tárlaton.

Nádasi Tibor
Fotó: Szalay Béla

Kézenfekvő volt, hogy a raj az „Érteni egymást!" játékot válassza: franciául és oroszul tanulnak

Kertész Tamás egy szék tetején áll, és úgy olvassa a rajnaplóból, mint valami szónok, a próbához kiválasztott fogalmakat

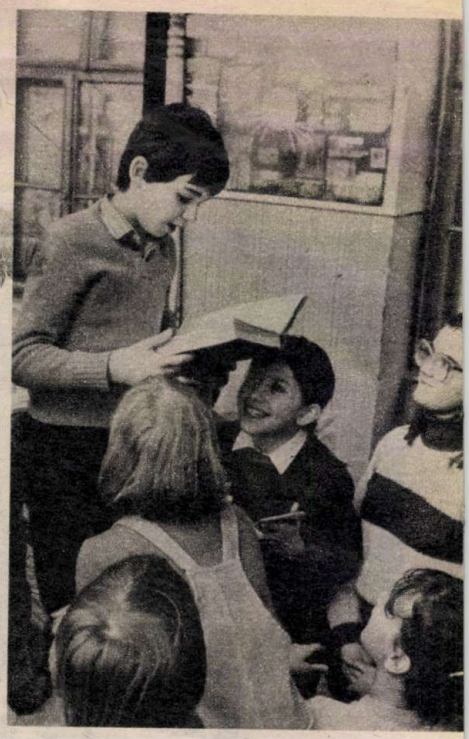

Kertész Tamás egy szék tetején áll, mint valami szónok, kezében a rajnaplóval. Abból olvassa a tucatnyi szót, és közfelkiáltás dönti el, melyikhez társulna igen, és melyikhez nem, ha most töltenék ki a próbafüzetet, vagyis azt a Nemzetközi Gyermekszótárt, amelyet az „Érteni egymást!" elnevezésű közösségi játék résztvevői állítanak össze. A játék szabályai szerint ugyanis a kitöltéshez nem elegendő, ha megkeresik a közösen kiválasztott szavak megfelelőjét minél több idegen nyelven. Minden egyes szóhoz feladat is kapcsolódik, ismeretek megszerzése. Megérteni, hogy mit jelent a barátság, ehhez legalább egy barát szükségeltetik. Az iskola szó megértéséhez ismerni kell a másik ország oktatási rendszerét, a kenyeréhez étkezési szokásait, a muzsikáéhoz nem árt tudni más népek néhány dalát . . .

NEVÜK: LA FONTAINE RAJ

A budapesti Szamuely utcai iskola ötödikesei a padok tetején ülnek, és nemcsak eléneklik, kezükkel is eljátsszák a francia gyermekdalocskát. Tamás és barátja, Hegedűs Armand közmegelégedésre még pantomimban is előadja a történetet.

A La Fontaine raj tagjainak kézenfekvő volt, hogy erre a mozgalmi évre az „Érteni egymást!" közösségi játékot válasszák, hiszen immár harmadik éve tanulnak franciául és második éve oroszul. Ez már elegendő ahhoz, hogy levelezni lehessen. Hogy miért La Fontaine a nevük? Eredetileg Napóleon akartak lenni — ki más híres franciát ismer az ember ötödikes korában? — ám ez a választás nem tetszett túlzottan a tanároknak, és sikerült megértetniök, hogy a mesemondó közelebb áll hozzájuk, mint a világhódító.

A FRANCIA KÖNNYEN TANULHATÓ?

— Miért éppen franciául tanultok az oroszon kívül?

Természetesen tudom, hogy a válasz elsődlegesen az, hogy azért, mert ebben az iskolában éppen ilyen nyelvtagozat van, de nézzük, mit felelnek ők:

— Mert szép a hangzása.

— Mert világnyelv.

— Mert könnyű megtanulni.

Ez utóbbi állításon magam is elcsodálkozom. Tudomásom szerint a francia nyelv nem tartozik a könnyen megtanulható nyelvek közé, ám ha ők így érzik, lelkük rajta.

— Milyen nyelvet tanulnátok még, és miért?

— Angolt, mert azt majdnem mindenhol megértik.

— Spanyolt, mert nagyon tetszik a spanyol tánc, és a francia után nem is lenne nehéz — véli Bóday Betty.

Tamásnak megint eszébe jut valami:

— Én kínaiul is tanulnék, mert a Földön a legtöbb ember kínaiul beszél.

Horváth Tímea azt mondja:

— Minél több nyelvet tellene megtanulni, mert akkor barátokat szerezhet az ember mindenütt a világon, és akkor könnyebb utazni is.

A BARÁTKOZÁS BUKTATÓI

Sok helyen jártak, és sokat is tudnak ezekről a helyekről a La Fontaine raj tagjai. Meggyőződésem, hogy a próba végén méltán kerül majd Nemzetközi Gyermekszótáruk utolsó oldalára az a bejegyzés, amely közösségüket „A VILÁG GYERMEKEINEK SZÓSZÓLÓJÁVÁ" nyilvánítja. De azért náluk sem minden tökéletes. Ugyanis az „Érteni egymást!" játékhoz az is hozzá tartozna, hogy kiterjedt levelezést folytassanak „kortársaikkal" a világban. Kiderül, levelezni sokfelé leveleznek, de inkább csak rokonokkal. Van, aki még az első levelét sem küldte el a tavaly kapott szovjet vagy francia címre.

— Olyan nehéz írni egy ismeretlennek. Hátha unalmasnak találja, ami a levelemben van. Vagy csak egyszerűen nem érti, mi a csodát akarhatok én tőle.

Barbara és Betty szinte ugyanazt mondja:

— Vajon eltaláljuk-e annak az idegen gyereknek az ízlését? Az érdekli-e, amiről mi írunk, amiről mi tudunk írni neki?

— Szerintem egy kicsit félénkek vagyunk — véli Armand.

Nahát, ezt a legnehezebb elhinni róluk!

— sTb —

Fotó: Tóth András

MEGISMERNI= MEGÉRTENI

Az utazás élményeinek tárgyi emléke az album, a füzetbe ragasztott rengeteg levelezőlap

Egzotikus tájakról, fölfedezni való földről mesél a festett legyező, spanyol donnák díszes játékszere

Idegen nyelven levelet írni: nehéz vállalkozás, de sokszor segít a gondon a szótár

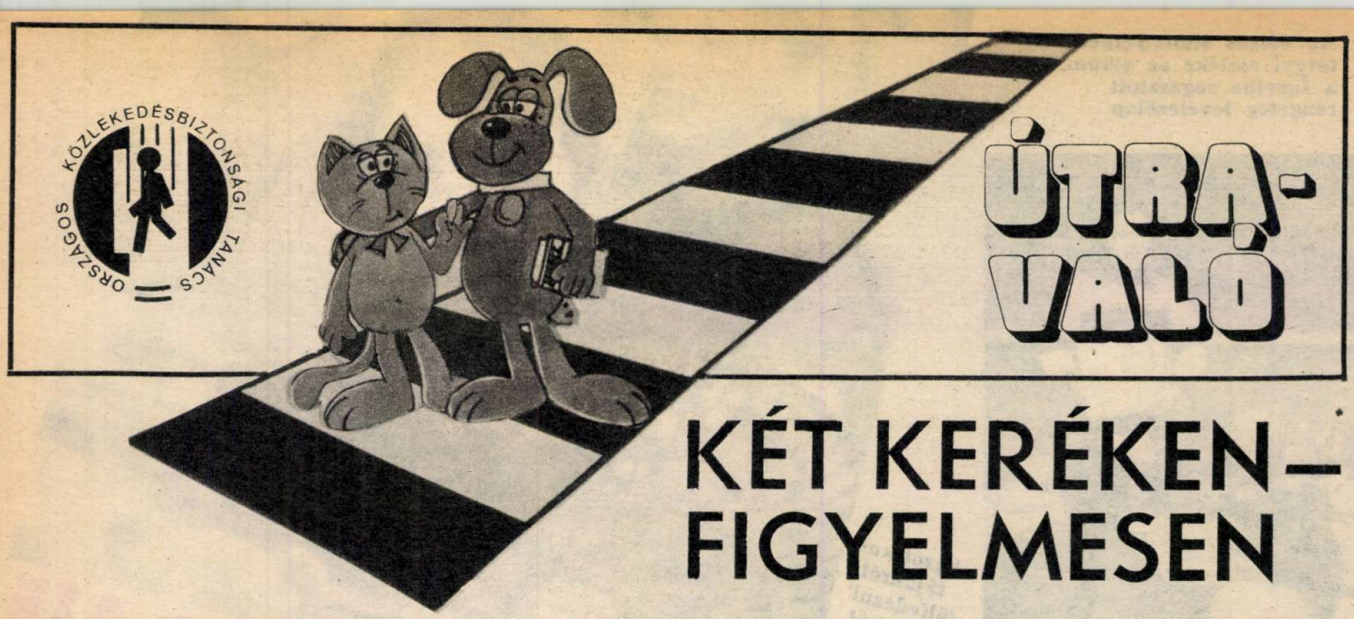

KÉT KERÉKEN— FIGYELMESEN

Ezekben a napokban sokan pattannak közületek kerékpárra, s indulnak el mindennapi, vagy hosszabb-rövidebb túraútjaikra. Biciklizni könnyű! — vallják sokan, ám a közlekedés szakemberei szerint csupán kevesen ismerik e népszerű jármű használatának szabályait. Alábbi összeállításunk a kezdő kerékpárosoknak segít a biztonságos közlekedésben

NINCS KÜLÖN ÚT

Kezdjük rögtön a ténnyel: hazánkban nincs külön út a kerékpárosok számára. Ahogy lámpa, útbaigazító tábla sincs. Így az egyszerű kétkerekű az úttestre kényszerülne, ha ott nem újabb tiltások fogadnák. Az egy számmal jelölt — és több kétszámjegyű útvonalunkon is — tilos a kerékpározás. S ha mégis akad kerékpározásra való közút, onnan az autósok maguk igyekeznek száműzni a két keréken közlekedőket. Megjegyzéseik, vétlen vagy tudatos heccelődésük csupán egy határig minősíthető tréfának. Így aztán sok lelkes kerekező mond le a biciklizés örömérő. Pedig: külföldi példák mutatják, lehet nagyon sok járművel is meglehetős biztonsággal közlekedni.

TUDOD-E?...

. . . mi is a fékút?

Azt a távolságot nevezzük így, amit egy jármű — esetünkben személygépkocsi — az észleléstől a teljes megállásig megtesz. Ez a távolság változhat. Tételezzük fel, hogy a vezető reakcióideje (a veszély észlelése és cselekvés között eltelt idő) 1 másodperc. A fék és a gumiabroncsok jó állapotban vannak és az út száraz. Ebben az esetben

egy 20 km/óra sebességgel haladó jármű 8,
40 km/óra sebességgel haladó jármű 23,
100 km/óra sebességgel haladó jármű 105 méteren belül képes megállni.

Rosszabb út- és éghajlati viszonyok között az idő és a távolság természetesen tovább nő!

NE FELEDD!

● Közúton az egysoros közlekedés a szabályos. A páros haladás veszélyes!

● Tartsd meg a követési távolságot, hogy szükség esetén időben meg tudj állni.

● Csapatban se feledkezz meg a gondolkodásról. Kereszteződésben cselekedj úgy, mintha magadban lennéi.

● Nem elég jelezned csupán a kanyarodást. Előbb nézz hátra, utána jelezz!

● Sebességkorlátozás nincs, de lejtőről nagy sebességgel kereszteződésbe érkezni felelőtlenség!

● Nagy autók oldalszelében vigyázz: az erősebb léglökést várd felkészülten.

VÉGY KÉT FÉKET

Boldauf István a zugligeti iskola ötödikes tanulója. A Szilasi útról kerekezik naponta az iskolába. Igaz, a kisebbek közé tartozik, de már neki is ismernie kell a kerékpár szabályos felszerelését.

— Kell, ugye, két fék. A kézi, meg a kontra. Nálunk, a hegyes vidéken különösen fontos a kontrázás. Szükség van két jó lámpára. Nem is annyira azért, hogy a kerékpáros lásson, hanem, hogy bennünket felfedezzenek az autósok. Nem haszontalan a sárhányó a fölverődő sár ellen. Egy biciklisnél legyen mindig pumpa, és egy szerelőkészlet is.

Az ötödikes fiú választ legfeljebb csak kiegészíthetjük: a láthatóságot segítik a fényvisszaverő-matricák. A szélességjelző tábla az autósoknak jó figyelmeztető. A helyesen rögzített csomagtartóval pedig elkerülhető, hogy a hátizsák a küllők közé vándoroljon...

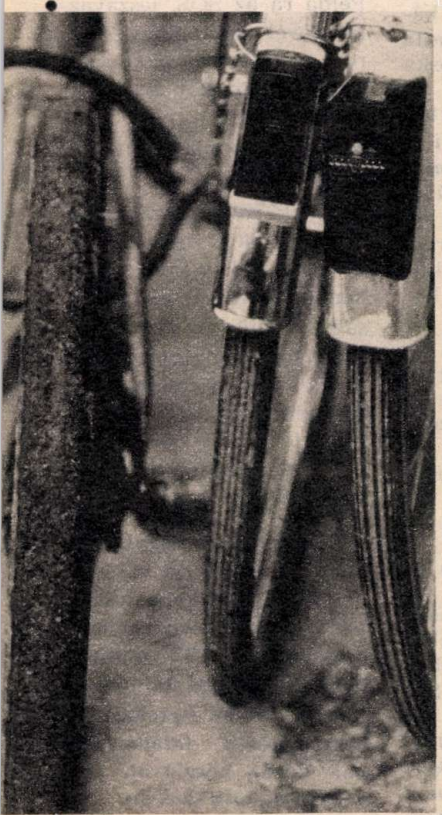

A PAJTÁS MEGKÉRDEZTE

...hol tanul kerékpározni egy gyerek?

Válaszol: ifjabb Turák László, a budapesti Zugligeti úti általános iskola tanára.

— Mindenütt, ahol van legalább annyi hely, hogy megfordulhasson... De ez legfeljebb arra elég, hogy nem esik ki a nyeregből. Mindazt, amit a kerékpár jelent, ezt követően kell megtanulni. Csakhogy ilyesmire alig-alig nyílik lehetőség.

— A zugligeti gyerekek mégis honnan hozzák a kerékpározás ismeretét?

— Sok családnak van autója, és bizony rengeteg dolgot el lehet lesni a papa mellett ülve. Családiházas a környék: sokan kerékpáron járnak iskolába. Ráadásul intézményünk régi hagyománya a biciklizés. Jó a kapcsolatunk az OKBT kerületi szervezetével. Rendszeresen járunk KRESZ-versenyekre. A nyári nagy túrákat elméleti felkészítés előzi meg. A végén a résztvevők kitöltenek egy tesztlapot. A jó vizsga a feltétele a nyári közös táborozásnak.

— Melyek a kerékpáros közlekedés legfőbb tudnivalói?

— A kerékpár — jármű. Vezetőjére is vonatkoznak tehát a közúti közlekedés szabályai. Nem elég csupán a kerékpáros tennivalóit ismerni. Tudni kell a más járművekre vonatkozó szabályokat is. A kerékpározás azért is fontos, mert a későbbi motorozás, autózás előiskolája.

KINEK VAN IGAZA?

VITA

Akik figyelemmel kísérték a hetek óta tartó vitát, tanúsíthatják, hogy a Sas őrs esete országos ügy lett. Óraközi szünetekben, baráti társaságokban, őrsökben egyaránt megbeszélték, foglalkoztak vele. Ha semmi más haszna nem lett volna e hosszúra nyúlt párbeszédnek, csak annyi, hogy mindenki elmondhatta, ami a szívét nyomja, hogy a gyerekek a saját közösségüket, társaikat, őrsüket bírálva sem bújtak az ismeretlenség homályába — a többség a neve mellé a pontos címét is odaírta —, akkor is értékesnek és sikeresnek könyvelhetnénk el.

Csakhogy, ennél sokkal több történt! A közölt levelek vagy levélrészletek is jelzik, hogy úttörőéletünk, az őrsi munka legizgalmasabb dolgai kerültek napirendre! Íme, néhány címbe foglalt gondolat: *Mindenki egyenrangú; Sok a gyáva gyerek; Helyettük nem dönthetünk; Nem szégyen, ha tetszenek a fiúk; Magam mondtam le; Nincs őrsünk; Csak a kitüntetés a fontos?; Lány vagyok, de focizok; SOS, leszavaztak* ...

MIÉRT HARAGSZANAK GÁBORRA?

A január 9-i, 16-i és a 23-i Pajtásban mutattuk be a Sas őrsöt. Három folytatásban próbáltuk kibogozni, hogy valójában miért is tört ki a veszekedés a gyerekek között. Minden eshetőséget figyelembe véve, a mellékszereplőket is előtérbe állítva, mondtuk el a történetet, de arra nem gondoltunk, hogy a cím arra ösztönzi majd olvasóinkat, hogy elsősorban Gábor és Jóska ellentétével foglalkozzanak. *Nagy Zsigmond*, a „Tárgyalást javasolok" levél írója a riportot drámaként elemezte, szereplőit csoportokba osztotta, de leginkább őt is a két volt barát ügye izgatta.

Megelégelve, hogy minden feladatra őt ráncigálják elő, Jóska veszekedés közben letépte nyakáról és

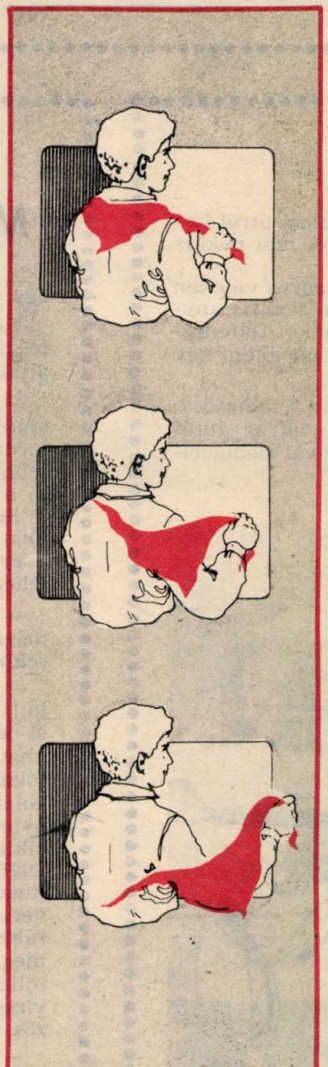

visszaadta vörös nyakkendőjét. A gyerekek haragja mégis az őrsvezető, Gábor ellen fordult. Főleg az háborította fel őket, hogy amikor Jóska rájött, hogy ostobaságot követett el, és visszafordult, Gabi becsapta előtte az ajtót. Nagy hangon kijelentette: *„Amíg én vagyok az őrs vezetője, ide Jóska be nem teheti többé a lábát!"*

„Zsarnokoskodhat-e valaki a vezető jogán? — tette fel és válaszolta meg rögtön a kérdést Császár Mónika Érdről. — Szerintem az őrs baráti közösség, amelyben mindenki egyenrangúnak számít."

NEM EGYEDÜLI ESET

A többség nagyon ellenszenvesnek tartotta, hogy Gábor — a tagság megkérdezése nélkül — elajándékozta sporttelepüket. Kisajátította magának az úttörősziget felfedezését, s kénye-kedvére megváltoztatta az őrs határozatát, Jóska helyett Imrét küldte el Zánkára táborozni. *„Gábor azt hitte, hogy őrsvezetői és Kiváló úttörői (a kitüntetésére célzott) hatalmával együtt tudja tartani az őrsöt. Ilyesmi csak ideig-óráig lehetséges"* — írta Pálinkás Márta Rácalmásról. Levelében ő is szemére vet sok mindent Gábornak, de azt ajánlja, hogy béküljön ki Jóskával. Szabó Anikó Hosszúpályiból viszont egyenesen az őrsvezető leváltását javasolta: *„Mivel Jóska csinált mindent, legyen ő az őrs vezetője!"*

Gyorsan rájöttek arra is, hogy Gáboron és Jóskán kívül van még néhány „mellékszereplő", aki felelős, hogy idáig fajult a dolog. Nevükben jelentette ki Sághi Katalin Ebesről: *„A Sas őrs tagjainak nem Jóska vagy Gábor mellé kellett volna állniuk, hanem összefogni és kibékíteni őket."* S. Bandit egységesen elítélték, mert uszítónak tartják, de akad például, aki megérti a két „faltámasztó" semmittevését. *„Ha őrsvezetőm nem törődne velem, ellenszenvet mutatna, nekem sem lenne kedvem semmit csinálni, őrsi foglalkozásokra járni."* — írta Hajdú Mária, tatabányai olvasónk. Papp Anita Csetényből két példát említ, ami előzheti a „dögunalmat": *„Év elején az őrsi összejövetelen, minden szerdára munkát vállaltunk a téeszben, hogy új naplót, zászlót, új játékokat vehessünk. Egy-egy alkalommal vendégül láttuk a Vuk őrsöt, vetélkedtünk velük."* Németh Anikó medinai pajtás így folytatja: *„Nagy-nagy öröm előadni egy-egy műsort, amit vidám és tartalmas próbák előznek meg. Az együtt végzett munka, az együtt töltött idő kovácsolja össze igazán a gyerekeket."*

Amit a sasokról elmondtunk, azt még jó néhány őrsről elmesélhettük volna. Példa rá az SOS, leszavaztak levél írója. Nagy Andreát távollétében akkor váltották le, amikor éppen betegen feküdt otthon ... de ez már egy másik vita témája lehetne.

Kinek van igaza? Mindazoknak, akik visszakövetelik Jóskának a vörös nyakkendőt, akik az őrsi barátságot féltik az ismétlődő viszályoktól, akik tollat fogtak a sasok érdekében. A megjelent és meg nem jelent leveleket köszönjük, mert valamennyit az őszinteség diktálta.

Csak a lapban hagyhatjuk abba ezt a vitát. A valóságban nem. Májusban tovább folytatódik a televízió képernyőjén, a TTT műsorában, ahol a legtartalmasabb levelek küldői kerekasztal-beszélgetésen találkozhatnak Varga Lászlóval, szövetségünk főtitkárával.

Faragó György

VILÁGSZÁM A DESZKÁN

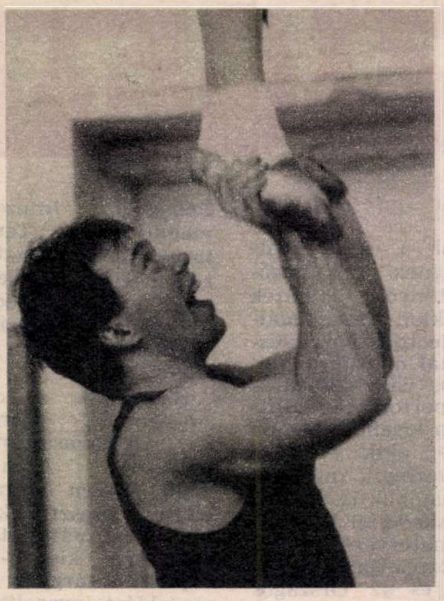

A deszka egyik végére áll a lány, a fiú ráugrik a másikra, s már kapja is el felé lendülő partnerét. Világszám. Olyannyira az, hogy nemrég Párizsban, a IX. Nemzetközi Artistafesztiválon, a Grüss Cirkusz porondján hétperces deszkaszámukkal bronzérmet nyertek. De ez még nem minden. Harminckét ország legkitűnőbb artistái közül ők kapták a francia cirkuszbarátok oklevelét, sőt a Walt Disney tévétársaság félméteres Miki egér szobrát is, melyet titkos szavazással a jelenlévők hatvanöt világhírű artista és cirkuszi szakember a magyar kettősnek ítélt.

De hogyan is kezdődött?

– Nyolc-kilenc éve tornáztam már, amikor egy nyáron a szüleimmel Olaszországban nyaraltam és megismerkedtünk a Richter artista házaspárral. Ők biztattak, hogy érdemes lenne artistának jelentkeznem. A hetedik osztályt már az artistaképző intézetben kezdtem. Ennek öt éve – emlékezik a tizenhét éves Teszák Mariann. – Rögtön bekerültem egy dobószámba. Az egyik fiúnak azonban valami történt a gerincével, abba kellett hagynia. Ketten maradtunk Bélával.

– Elmesélnétek, hogy miből áll a világon egyedülálló deszkaprodukciótok?

– Az elején néhány akrobatikus dobásból – magyarázza a huszonkét éves, megfontolt szavú Sebestyén Béla. – A második részben lép be a deszka, s ennek lényege, hogy ketten vagyunk. Pontosabban, én ugrom a deszkára, s én kapom el a levegőben Mariannát.

– Miért egyedüli ez a mutatvány?

– Mert minden hasonló csoportban többen vannak. Egy ráugrik a deszka végére, a másik onnan repül tovább, s a harmadik kapja el . . .

– Mennyit nyomhat Mariann három méter magasból zuhanó teste, amikor elkapod?

– Vagy másfél mázsát . . .

– Hogy kerültetek Párizsba?

– A Magyar Cirkusz és Varieté Vállalathoz meghívó érkezett, s ők az iskolával egyetértésben minket küldtek.

– Mire számítottatok?

– A repülőtéren az egyik artista megnyugtatott, hogy esélyünk az semmi, de legalább világot látunk – meséli Mariann.

– Majdnem mindenki azt mondta, hogy esélyünk az valóban nincs, hiszen ott olyan profik lépnek föl, akik öt-hat éve dolgoznak, mi meg alig egy éve találtuk ki ezt a deszkaszámot – veti közbe Béla.

– Eddigi legnagyobb „ugrásotok" a New York-i Big Apple cirkusz ajánlata.

– Paul Binder, a cirkusz igazgatója gratulált, és megegyeztünk, hogy hamarosan fél évig a Big Apple cirkuszban mutatjuk be tudományunkat.

– Kilenc éve tanítok az Állami Artistaképző Intézetben, de ilyen szorgalmas, kitartó növendékekkel még nem találkoztam – mondja tanítványairól Cziráki György tanár. – Látástól vakulásig gyakorolnak. Harminchat éve működik az iskolánk, de növendék ilyen világraszóló dicsőséget még nem szerzett, s a párizsi fesztivál kilencéves történetében magyar artistát ilyen kitüntetés még nem ért.

Tarpai S. Anikó
Fotó: Wagner Margit

SZEMÜVEG A LAKATLAN SZIGETEN

Kalmár Imre meghökken. Aztán félrebillenti a fejét, tűnődik egy ideig, majd nagy komolyan ezt mondja:

— Egy lakatlan szigetre magammal vinném a kerékpáromat, a magnómat és persze az újfajta kerékpáros szemüveget.

Bólogatok. Ez természetes. Igaz, mindketten tudjuk, hogy Kalmár Imre egy lakatlan szigeten legkevésbé egy magnónak, egy kerékpárnak és főképpen egy újfajta kerékpáros szemüvegnek venné hasznát. De azt is tudjuk, hogy most minden ez utóbbi körül forog. Nevezhetjük találmánynak is. A feltaláló maga Kalmár Imre, aki alig 16 éves.

Villognak a vakuk, halkan berregnek a felvevőgépek, öltönyös felnőttek mikrofonokkal szaladgálnak. A teleobjektívek élességét ezúttal nem híres politikusokra, vagy körülrajongott sportolókra állítják, hanem kisebb-nagyobb gyerekekre, akik ettől a naptól nevezhetik magukat akár feltalálónak is. A Magyar Kereskedelmi Kamara Ipari Formatervezési Tájékoztató Központja, az Iskolatelevízió és az Országos Pedagógiai Intézet által meghirdetett „Tervezzünk tárgyakat" pályázat győztesei. Kicsit megilletődötten tűrik a kérdezősködést, hunyorognak a lámpáktól, zavartan fogadják a gratulációkat.

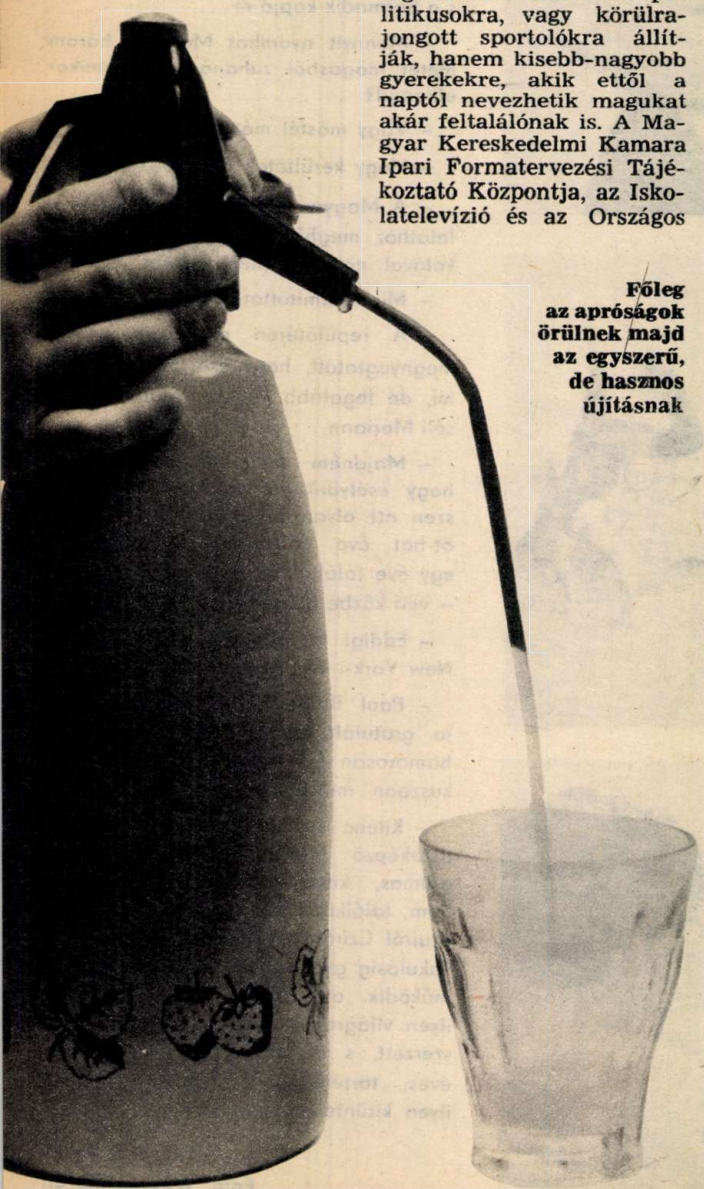

Főleg az apróságok örülnek majd az egyszerű, de hasznos újításnak

Hallgatják a szavakat: „design . . . , tárgykultúra . . . a javasolt megoldás realitása . . . " Nem is igen értik. Hiszen ők csak szabadjára eresztették a fantáziájukat. Játszottak. Keresték a kisebb-nagyobb bajokat a tárgyak körül, s megoldást javasoltak.

Bálint Roland csak két kézzel tudta megnyomni a szódaszifon lenyomó részét, így viszont nem tudta felemelni a poharat. A kifolyócsőrbe egy meghajlított, vastagabb szívószálat helyezett, ami pontosan az asztalon álló pohárba irányítja a szódavizet.

Várszegi Zoltán és testvére egy pici szobába tervezett ötletes használati tárgyakat, amelyek kis helyen elférnek, összecsukhatók, vagy éppen több célnak is megfelelnek.

Hegyesi Béla diákoknak, felnőtteknek egyaránt hasznos, ívelt kiképzésű (szúrásra alkalmatlan), belső élű szüretelőkést fabrikált.

Orsovszki Attila olyan körzőt talált ki, amelyben a csőtoll mindig merőleges a papírra, hiszen tudvalevő, hogy ez a rajzeszköz csak ilyen módon fog.

És persze nemcsak a fenti díjnyertes tárgyak tervezőit illeti dicséret, hanem a beérkezett 815 (!) pályamű ötletgazdáit is. Igaz, akadtak képtelenségek is: örökmozgó, büntetésíró ceruza és egyebek. De a lényeg mégis az, hogy nagyon sokan vették a fáradságot egy kis agytornára.

Megható pályamű: Selmeci Judit megtervezte az első olyan társasjátékot, amelyben a résztvevők nem egymás ellen, hanem egymásért küzdenek!

*

Villognak a vakuk, berregnek a felvevőgépek. Az ifjú tervezők égő füllel adják első nyilatkozataikat. A szerényen kiejtett szavak, a után megfogalmazott mondatok mögött talán már ébredezik a remény: egyszer majd felnőttként is találmányokról nyilatkoznak . . .

Lehet, hogy nem lesz belőlük feltaláló vagy formatervező. Egy azonban biztos, gondolkodó, környezetükért felelős felnőttek lesznek. És ez bőven elég.

Kép és szöveg: Trencsényi Zoltán

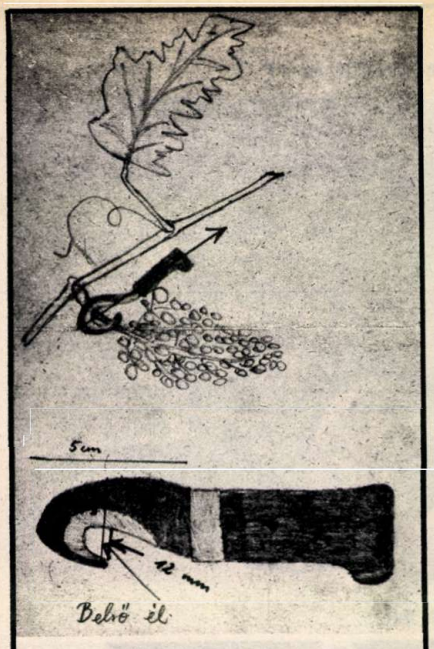

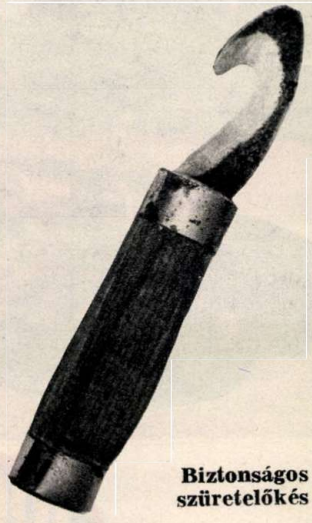

Biztonságos szüretelőkés

Két kisfiú — tengernyi ötlet

Szemüveg, alul tükörrel és feltalálóval

Társasjáték nem egymás ellen, egymásért!

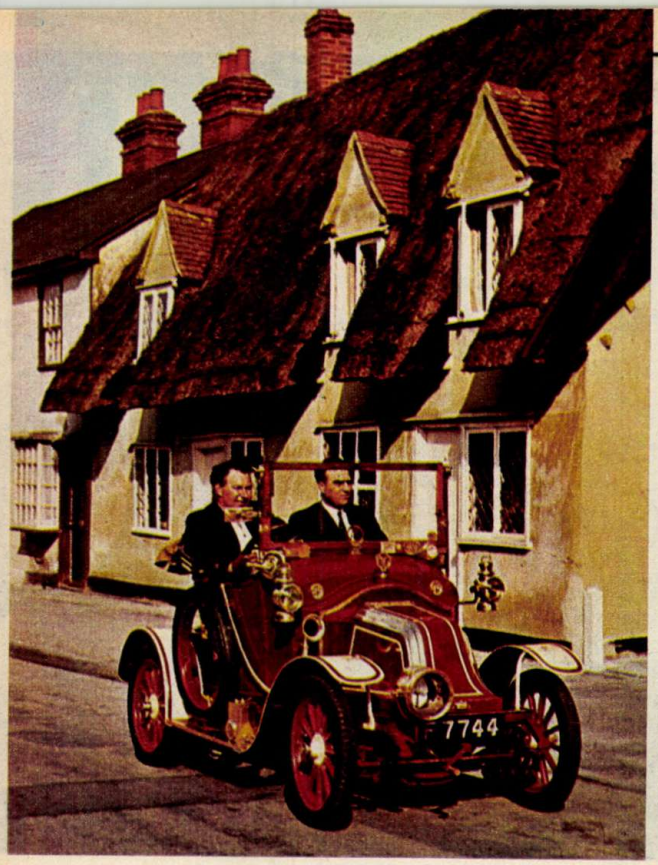

Nagy sikert aratott a maga idejében ez a tetszetős kis Renault

Az első tömegautó, a híres Ford—T

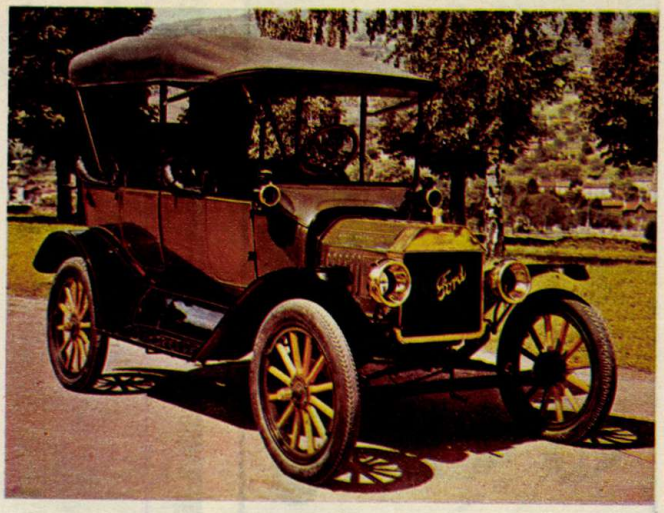

A mai Rolls-Royce-ok őse

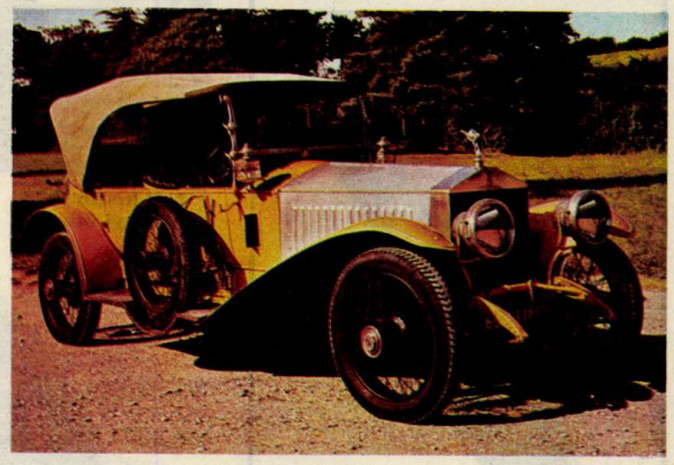

»BÁDOG BÖSKE«

100 ÉVES

Ez a négyhengeres Fiat még 1902-ben épült . . .

Benz háromkerekűje tehát elkészült 1886. július harmadikára. Tett egy kört Mannheim utcáin, aztán beállították egy szín alá. Ahhoz viszont, hogy a férfiak-előállította járművel végre valaki egy hosszabb kirándulásra is vállalkozzon, egy nő merészsége kellett. Bertha Benz, Karl Benz felesége döntött úgy 1888-ban, hogy itt lenne az ideje használni is a ló nélküli kocsit. Fogta tehát két fiát, a tizenhárom éves Richardot és a tizenöt éves Ödönt, fölpakolta őket a háromkerekűre, és elindult velük Pforzheimbe, meglátogatni az édesanyját.

Így aztán ez az utazás lett a történelem első autó-, pontosabban személyautó-túrája. Benzint, amikor kifogyott, természetesen a patikában vettek, a fékek bőrszíjait a szíjgyártónál javíttatták, sőt még egy kovácsnak is volt igazítanivalója a masinán útközben. Az utazás azonban, mindent összevetve egészen jól sikerült, ami, tekintve a 180 kilométeres távot, nem is olyan kis dolog! Bertha Benz megérkezése után azonnal táviratozott a férjének a szerencsés megérkezésükről, mert, ezt el ne felejtsem megemlíteni: Karl csak ekkor, utólag értesült az egész utazásról.

Legközelebb, 1891-ben Emil Levassor vállalkozott egy nagyobb utazásra két-hengeres Daimler-motorral hajtott, maga építette kocsiján, majd ugyanebben az évben Armand Peugeot (ő is Daimler-motort használt) tett egy 589 kilométeres túrát, egy kerékpárverseny keretében, „fantasztikus" 15 kilométer/óra átlagsebességgel. Három év múlva már Liebig báró 2500 kilométeres utazásáról beszéltek, és természetesen az első autóversenyről (1894) Párizs és Rouen között, amelyet azonban az autómobil csak a versenykiírás segítségével nyert meg: az első helyen ugyanis De Dion gróf gőzkocsija futott a célba, de az első díjat nem hódíthatta el, mert azt a „könnyen és biztonságosan irányítható" Peugeot és Panhard—Levassor kapta meg. Igaz, De Dion gőzkocsija kéttonnás monstrum volt, a 126 kilométerre elfogyasztott 800 liter vizet és sok-sok fűtőanyagot, a kezeléséhez pedig szükség volt egy külön fűtőre is. Ennek a francia nevét (chauffeur — sofőr) azonban mind a mai napig őrzi az autós világ.

Azt a versenyt azonban, amelyet „valódi" autóversenynek nevezhetünk, egy évvel később, 1895. június 17-én rendezték meg a Párizs—Bordeaux—Párizs útvonalon, 1175 kilométeres távon. Ezen Emil Levassor futott elsőként célba, kis kétüléses kocsiján, a díjat azonban a tizenegy órával utána érkező Peugeot kapta meg, azt ugyanis négyüléses autók számára írták ki.

Az autó tehát vállalkozó szellemű emberek túrázó-utazó kedvén és a versenyeken vált felnőtté. Ezek hozták meg számára a népszerűséget, sőt előbb egyszerűen csak az ismertséget. De a találmány igen-igen életrevalónak bizonyult. Az autó egyre gyorsabb, egyre könnyebben vezethető és egyre biztonságosabb üzemű lett. 1899. március 29-én a belga Kamill Jenatzy az Örökké elégedetlen (Jamais Contente) nevű elektromos meghajtású autójával, a világon először, átlépte a 100 km/órás „álomhatárt", amelyen túlra a benzinüzemű autó egy év múlva követte.

Az autó ekkoriban kimondottan luxuscikk volt, amelynek ára elérte a 10 000 márkát — miközben egy német munkás *évi* átlagkeresete 726 márka volt mindössze.

De 1892—93-ban már dolgozott a Ford, 1899-ben alakult a Renault, és 1903-ban már megépítették Angliában az első Rolls Royce-ot, amelynek készítésénél sem akkor, sem most, nem vettek figyelembe semmiféle gazdaságossági meggondolást.

Ám annak ellenére, hogy az autó akkoriban kimondottan a gazdag emberek kiváltsága volt, mégis, egy-két évtized alatt jelentős területeket hódított meg. 1914-ben például Németországban már több, mint hatvanezer autó volt üzemben, Franciaországban pedig a számuk elérte a százezret! És akkor még nem szóltunk az Egyesült Államokról, ahol már kétmillió autó futott ekkor! De erről majd később.

Előbb ugyanis a világ első Grand Prix-jéről kell szót ejtenünk, arról a versenyről, amelyet 1906. június 26—27-én rendeztek meg Le Mans környékén, ugyanott, ahol ma is a legendás 24 órás versenyeket futják. Ez az első verseny azonban Franciaország Nagydíjáért folyt, és ezek közül a versenyek közül első volt a világon, hozzá, mint „ősatyához" vezethető vissza a Forma—1-es világbajnokság versenysorozata is. Az első Grand Prix-t, és ez történelmi tény, magyar versenyző nyerte, az akkor a Renault gyárban dolgozó Szisz Ferenc. Jó érzés erre gondolni, s ezt tudni, amikor az első „Magyarország Nagydíja" Forma—1-es világbajnoki futam előtt állunk, és sokan megkérdezik, ugyan, mi közünk nekünk ehhez az egészhez?...

Pillanatfelvétel a világ első Grand Prix-jéről

Csak ennyi. Hogy az elsőt is „mi" nyertük.

Az autó történetének egyik legjelentősebb mérföldkövére azonban az 1913. április 1-i dátumot kell írnunk. Minden áprilisi tréfát mellőzve, ezen a napon indult el ugyanis Henry Ford detroiti gyárában a világ első futószalagja, az első „szerelőszalag", ami nemcsak az autógyártást forradalmasította, hanem az egész ipari termelést. Ford úgy vélte, hogy az autó csak akkor lehet sikeres termék, ha sikerül olyan olcsón előállítani, hogy gyakorlatilag mindenki megvehesse. Ehhez persze nemcsak olcsón, hanem sokat is kellett gyártani.

Ennek megvalósítására találta ki a sériagyártást, a szerelő-, futószalagot. Ezzel elsődleges célja az volt, hogy megszüntesse a munkások munka közbeni jövés-menését, alkatrészek, szerszámok után mászkálását. „Ha az ember a tizenkétezer alkalmazottja mindegyikének csak napi tíz lépését takarítja meg, már akkor is ötven mérföld utat és a megtételéhez szükséges energiát spórolta meg" — volt a véleménye, és eszerint is cselekedett. A futószalaggal és a hozzá tartozó egyszerűsítésekkel az — addig — egy kocsira jutó 12 óra összeszerelési időt előbb a felére, majd további módosításokkal 1 óra 32 percre sikerült lecsökkentenie.

A sériagyártás megvalósításával összeforrt minden idők egyik leghíresebb autójának, a Thin Lizzie (Bádog Böske)-nek a neve, amely a világ első igazi népautója lett. Emellett a technikai újdonságok egész sorát vonultatta fel hosszú pályafutása során, s tervezője szintén magyar ember, Galamb József mérnök volt.

Ford forradalmi újítása nyomán már érthető a kétmillió személyautó a tengerentúlon. Érdekes azonban, hogy bár a sériagyártás sikerének híre eljutott Európába, sokáig nemigen törődtek itt vele, mondván, az európai ember ragaszkodik ahhoz, hogy az ő autója egyedi, sajátos, és a másikétól eltérő legyen. Nem éri be az uniformizált „mindenki autójával".

Mint minden nagyképű belemagyarázást, természetesen ezt is nyomtalanul elmosta az idő.

(Folytatjuk)

Dávid Sándor

A HARMINCH „R

Azt mondom Rajkó zenekar, és máris megjelennek előtted a díszes ruhába öltözött ifjú muzsikusok. Ki ne ismerné őket? Nevük nemcsak itthon, hanem szerte a világban is jól cseng.

Nem könnyű bekerülni a harminchárom éve működő zenekarba. Több ezer jelentkező közül választják ki a legtehetségesebbeket, azokat, akik már tízéves korukban bravúrosan játszanak hegedűn, klarinéton, cimbalmon, azokat, akik már gyermekkorukban ügyesebben bánnak a hangszerrel, mint sok felnőtt muzsikus. Nem titok, a Rajkó zenekar legfontosabb feladata, mondhatni küldetése, hogy továbbvigye a cigányzene hagyományait.

Komoly képzés folyik itt, a huszonöt úttörő korú „rajkó" például minden áldott nap próbál, s tagjai hetente kétszer járnak hangszer-, illetve zeneelméleti órára. Nemcsak cigányzenét játszanak, tudásukat bebizonyítják a zene más területére tett kirándulásokkal is. Szívesen játsszák például Bartók Béla: „Román táncok" című művét, vagy Liszt Ferenc XIV. rapszódiájának átdolgozását. Ezek a kirándulások frissebbé, virtuózabbá teszik az együttes játékát.

Rajkóéknál mindenki a tarsolyában hordja a marsallbotot. Innen került ki például Puka Kálmán, a tavalyi Vonópárbaj elnevezésű televíziós verseny győztese is. Hozzá fogható tehetség most a tizenegy éves Szomora Pál, aki fiatal kora ellenére nagy tapasztalattal prímáskodik, például nemrég néhány perc erejéig ő dirigálta a Budapesti Tavaszi Fesztiválon szerepelt százfős cigányzenekart. Remélhető, hogy belőle is olyan jó pímás válik majd, mint Puka Kálmánból, elvégre a Rajkó zenekar nagyon jó iskola.

S. F.
Fotó: Szalay

Ez az úttör együttese, am egyébként sze része a nagy zenekarnak. Ferenc, a ci ifjú mes „kiöregede de azért mi szívese a fiatalabbak

OM ÉVES
AJKÓK"

Nem múlik el úgy nap, hogy ne próbálna a zenekar, hogy ne csiszolná még tovább a tudását

„Utasításokat" ad az ifjú prímás, Szomora Pali, aki természetesen már most is azon, észreveszi a be-becsúszó hibákat

Íme, a hölgyek is betörtek a szakmába: Csikja Angéla a hegedű mestere lesz majdan, ahogy a klarinétszóló is mesterfokú tudást ígér

r
en,
yon
részt
róbáin

KEDVES ISMERŐS

A JÁTÉK NEM JÁTÉK!

A lakás mindössze harminc-egynéhány négyzetméter. Berendezéséből meghittség, melegség árad, olyan ember él itt, akinek sokat jelent az otthon. Az otthon, mely naponta indít útnak újabb és újabb feladatok felé, s amely naponta fogad magába, s amely csöndességével, harmóniájával megszelídít sikert és bánatot egyaránt.

Kubik Anna szereti ezt a kis lakást. Hogyne szeretné, hiszen itt gyűjt erőt a másnapok fárasztó próbáihoz, az esti fellépésekhez. És erre az erőre az elmúlt időszakban különösen nagy szüksége volt . . .

— Tavaly augusztus 20. óta egyszerűen nem volt egy pillanatnyi szünet sem — meséli a Nemzeti Színház művésznője. — Nekem nem kell több hat óra alvásnál, de sokszor még enynyi sem jutott. Pillanatnyilag is tíz-tizenkét szerepet játszom, s mellette folynak még a televízióban Gorkij Éjjeli menedékhelyének felvételei, én alakítom Násztyát. A főiskolán megszoktam ezt a tempót, ott tulajdonképpen éjjel-nappal dolgoztunk, méghozzá minden külső kényszer nélkül, egyszerűen csak azért, hogy jó színészek legyünk. De hát ezt a hajtást nem lehet sokáig bírni, el is határoztam már, hogy a nyáron nem csinálok semmit, csak pihenek.

— Hogyan pihen? Mi az a foglalatosság, az a hobbi, amellyel egy-egy fárasztó időszak után újjávarázsolhatja önmagát?

— Hobbim nincs. Nagyon szeretek tornászni és olvasni. Ezek kikapcsolnak és újra feltöltenek, de mégsem nevezném őket kedvtelésnek, mert a fizikum és a szellem karbantartása kötelesség egy színésznő számára. Más dolog, hogy nekem különösen kedvesek ezek a kötelességek . . . Bolondja vagyok az olvasásnak. Első nekifutásra nem vettek fel a színművészeti főiskolára, s egy könyvesboltban kezdtem dolgozni Székesfehérváron. Más eszembe sem jutott. Régi, még gyermekkoromba visszanyúló dolog a könyv szeretete. Ősiben, ebben a Bakony lábainál megbúvó kis faluban nevelkedtem, s az életemet tulajdonképpen az olvasás, meg a versmondás töltötte ki. Ennek köszönhető, hogy Székesfehérváron olyan hamar beilleszkedtem az amatőr színjátszók közösségébe, és hogy olyan nagyon megfogtak a fehérvári színház előadásai, különösen az akkor még Kecskeméten dolgozó Ruszt Józsefék vendégjátékai. Nem mindennapi élmény volt, csoda-e, hogy színésznő akartam lenni . . .

— Ez volt az egyetlen álom?

— Nem, vonzott még az orvosi pálya is. Igaz, akkor még nem éreztem, hogy Böröczky Gáborné, aki Ősiben volt a magyartanárom, no meg az irodalmi színpad vezetője, milyen alaposan megmételyezett az irodalom és a versmondás szeretetével. Tudatos és ösztönös cselekedeteim tehát ezt a programot hordozták, úgyhogy a fehér köpeny utáni vágy szép lassan kialudt.

— Mondják, hogy az a generáció, amelynek Ön is tagja, másképp vélekedik már a színjátszásról, másképp formálja meg a szerepeit, mint az idősebbek . . .

— Igen, mi több mozgással, nagyobb lendülettel játszunk. A fölgyorsult élet, az emberek közötti viszonyok alakulása, s egyáltalán a világ, azt hiszem, csak ebben a stílusban, ebben az esténkénti „elégésben" fejezhető ki leginkább.

— Hogyan készül a szerepeire?

— Hihetetlenül sok olvasással, tájékozódással. Amikor Sütő András Ádventjére (Ádvent a Hargitán) készültünk, valami azt parancsolta, hogy utazzak el Erdélybe, beszéljek Sütővel, mert különben sohasem fog megformálódni bennem Réka alakja. Nekem kellenek tudatos felismerések, kell, hogy kimondhassam, megcsinálhassam azt, amit a szereppel kapcsolatosan gondolok. Persze az is előfordul, hogy a komoly készülést meddő munka követi. Mint például a Velencei kalmár próbáinál . . . Portia alakjával három hónapon át kínlódtam, míg az utolsó héten váratlanul kipattant az a bizonyos isteni szikra. Már azok az elképzeléseim is megvannak, hogy milyen irányba vigyem tovább a szerepet, hogyan és mit akarok még alakítani rajta, mert a feladathoz felgyülemlett erő tovább él az emberben. A szerep így sohasem maradhat ugyanaz az ötvenedik előadáson, mint a premieren volt.

— Keveset beszél személyes dolgairól, no persze itt nem intimitásokra gondolok . . .

— Végül is az én nyilvánosságom a színpad, a film, a televízió, egyébként ugyanúgy élek, mint bárki más. Bosszankodom, ha elromlik a csengő, ha kifogyott a kávé a dobozból, olvasom a Magyar Nemzetet, kedvenc színem a fekete és a fehér, s néha órákig elbámulom itt, ennek a gyönyörű ananászpálmának az új hajtásait. És hát persze álmodozok . . .

— Például azt sem említette, hogy április 4-én Jászai Mari díjjal tüntették ki. Nem is faggatom erről, meg vagyok győződve róla, hogy azt mondaná, amit korábban már többször is mondott: az életben a legfontosabb dolog a szerencse. Lehet, hogy így van, ám az Ön pályája is bizonyítja, hogy azért ez mégsem minden, hogy mennyire fontos a tehetség, a munka, az akarat . . .

Sinkovics Ferenc
Fotó: Tóth András

PAJTÁS
KUBIK
ANNA

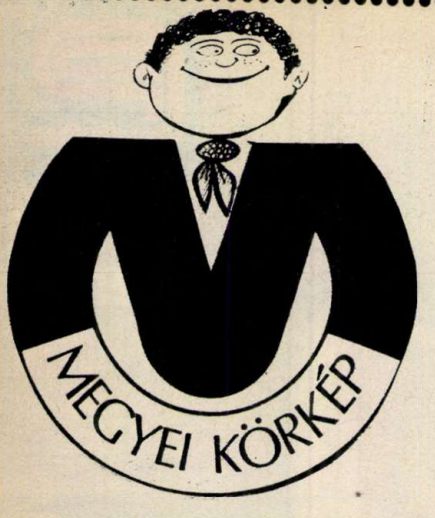

Szeptemberben tettük közzé a „Tehetséget keresünk!" egyéni pályázat 1985/86-os feladatait. A versenysorozat országszerte elérkezett a megyei döntőkig. Villantsunk fel hát néhány „képet" a hajrá napjaiból

BETTI ÉS FELADVÁNYAI

Bettivel, azaz Dézsi Beátával nem az iskolában találkoztam, mert magántanuló. Ez azt jelenti, hogy kéthetente 3x6 órát tölt csak a debreceni Eötvös utcai iskolában. Azt már Süle Marianntól, a matematikatanárától tudom meg, hogy Betti mozgássérült, nehezen jár, a kényszerű megoldásra ezért került sor.

— Ötödikben még rendes tanulóként jártam iskolába, nagyon jó visszagondolni arra az időre, az osztályra, az órák izgalmára és a csínytevésekre — emlékezik Beáta.

Szobájában bordásfal, kondibicikli, magnó és sok-sok könyv. Ez az ő világa. Itt él pontos időbeosztással, s önfegyelemhez szokottan végzi teendőit.

— Reggel egy órát tornázom, előbb talajon majd a bordásfalon, s napközben még kétszer használom a kondibiciklit. Amióta magántanuló vagyok, több lett a szabadidőm, de sokkal többnek tűnik a tananyag is. Hiányzik a közösség, nehezebb így. Szeptemberben olvastam a Pajtásban az egyéni pályázat feladványait, és megoldottam őket. A legnehezebb feladat mindvégig az volt, hogy meg kellett indokolni a választott megoldást. Egyébként szeretem a matematikát. Nem okoz nehézséget a feladatmegoldás, olyan, mint egy feladvány, egy rejtvény.

Betti tanáraitól tudom, hogy nemcsak matematikai tehetség, a nyelveket is rendkívül könnyen tanulja. Rövidebb novellákat már oroszul tud olvasni. Ezekben a hetekben előtte is ott a kérdés: „Hogyan tovább?" Reméli, hogy sikerül majd bejutnia valamelyik gimnáziumba.

Tatár Éva

SOK MÚLIK A KIÍRÁSON

Negyvennégy diák küldte el dolgozatát a szombathelyi Hámán Kató utcai Általános Iskolából a tehetségkutató egyéni pályázatra, s közülük harmincnégyen továbbjutottak. Második éve zajlik ebben a rendszerben a tehetségkutatás. Megkérdeztem Fekete Istvánné igazgatónőt: mi a véleménye róla?

— Én jobban szerettem a régebbi formát, tisztábbnak éreztem a versenyeket. Kétségtelen, hogy most a kötetlen létszám szélesebb lehetőséget nyújt az indulásra, de a siker kevésbé biztosított. Nagymértékű külső segítségadásra is van mód, s ez nem fejleszti igazán a gyereket. Csak a harmadik, szóbeli fordulónál derül ki, hogy mennyire volt önálló a pályázatot beküldő tanuló. Sok múlik a kiíráson is. Amelyik kiírás jó, arra jelentkeznek. Tavaly például ezért volt sok magyaros pályázónk, az idén pedig matematikából van több.

Iker Jánosné matematika-fizika szakos tanárnőnek öt tanítványa oldotta meg a matematika feladványokat, s a második fordulóra valamennyien továbbjutottak.

— Mennyire tartós a gyerekek érdeklődése?

— Tavaly tizenheten neveztek a tanítványaim közül, ők már középiskolások, s szinte mindannyian indultak az Arany Dániel matematikai versenyen.

Radványi Noémi 8. z osztályos tanuló egy, a tanárnő által felkészített diákok közül. Tavaly is részt vett ezen a versenyen, s akkor bejutott a megyei döntőbe. Nyáron jutalmul egy hetet töltött a velemi szaktáborban. Az idén sokáig gondolkodott a továbbtanuláson, nem volt könnyű a döntés, végül a zenét választotta. Elsős kora óta hegedűl és felvették a fővárosi zeneművészeti szakközépiskolába.

Soós Béláné tanarnő magyart tanít az iskolában. Pólay Veronika, a tanárnő tanítványa is továbbjutott pályázatával. Veronika nemcsak magyar nyelvészettel pályázott, hanem orosz nyelvi dolgozatot is készített a versenyre. Határozott elképzelése van későbbi pályájáról, idegenvezető szeretne lenni. Német tagozatos osztályba jár, így készül jövendő hivatására. A dolgozatok írása közben hobbijára is szakít időt. Gyufacímkéket gyűjt, számuk már ötvenezer fölött van.

E. Csete Olga

VERSENY A LEVÉLTÁRBAN

A Tolna Megyei Levéltár hétköznapi csendjét felkavarta a társadalomkutató úttörők egyéni versenyének megyei döntője Szekszárdon.

Bevezetésként dr. Szenci László levéltáros tartott tájékoztatót a kutatómunka lehetőségeiről és módszereiről. Ezt követően történelmi tájékozottságukról adtak számot a versenyzők. A bíráló bizottság véleménye szerint több tanuló is megérdemelte volna, hogy eljusson a csillebérci jutalomtáborba. Ennek igazolására mutatták azokat a dolgozatokat, amelyeket az előző fordulók során készítettek a pályázók. Ezek a helytörténeti tanulmányok azt bizonyítják, hogy a diákok megértették az első hallásra olykor nehézkesnek, szürkének tűnő feladatokat.

A megyei döntőn végül is a gyönki hetedikes Fata Ildikó teljesítményét ítélték a legjobbnak, aki „Honfoglalás — 1945, avagy a népi demokratikus intézményrendszer kibontakozása Gyönkön" című tanulmányával nevezett a versenyre.

Fata Ildikó olyan embereket szólaltatott meg, akiknek segítségével sikerült hiteles képet kapnia az adott korról, így megérdemelten képviseli majd a Tolna megyei társadalomkutató diákokat a csillebérci táborban.

Decsi Kiss János

VILÁGBAJNOKOK ÉS KELLEMETLENKEDŐK

Alig valamivel több, mint egy hónap múlva elkezdődik. Végre, végre! – örülnek sokan, akik már évek óta várnak az első sípszóra. Az esztendő legjelentősebb, legnagyobb érdeklődéssel várt sporteseményére készül a világ: a mexikói labdarúgó-világbajnokságra.

Csakúgy, mint a legutóbbi, 1982-es Mundialon, a 24 résztvevő együttest hat négyes csoportba osztották be. A lebonyolítás azonban az első kör után változik, nem 12, hanem 16 csapat játszhat tovább, immár kieséses rendszerben. Minden csoportból az első két helyezett marad versenyben, valamint nem kell hazautaznia a négy, harmadik helyen végzett gárdának sem.

Tehát következnek az utolsó erőpróbák, az utazás, az ismerkedés a helyszínnel. És 1986. május 31-én a mexikóvárosi Azték-stadionban az Olaszország–Bulgária mérkőzéssel elkezdődik a nagy fesztivál.

Sorozatunkban csoportonként mutatjuk be a vb-döntősöket.

A-csoport: az együtteseket olyan sorrendben közöljük, ahogyan az 1985. december 15-i sorsoláson neveik az úrnából előkerültek: Olaszország (kiemelt), Bulgária, Dél-Korea, Argentína.

Program: Olaszország–Bulgária (május 31., 20 óra – magyar idő szerint –, Mexikóváros).

Dél-Korea–Argentína (június 2., 20, Mexikóváros).

Olaszország–Argentína (június 5., 20, Puebla).

Bulgária–Dél-Korea (június 5., 24, Mexikóváros).

Bulgária–Argentína (június 10., 20, Mexikóváros).

Olaszország–Dél-Korea (június 10., 20, Puebla).

Nem könnyű csoport. A két utolsó világbajnokság győztese – Argentína (1978), Olaszország (1982) – került össze. Ez már önmagában is kuriózum. Azóta egyik csapat sem játszott világbajnoki formában . . ., de ismeretes, hogy ha nagy a tét, rendkívüli teljesítményekre is képesek (lásd az azzurik négy esztendővel ezelőtti szerepését). Argentína a következő vb-n nem szerepelt jól. Talán csak a magyarok elleni csoportmérkőzésen futballozott nevéhez méltóan, amikor is 4–1-re nyert. Olaszország? Játszott tétre menő 90 percért is, de mint világbajnok, az 1984-es Európa-bajnokságon csúfosan szerepelt, csoportjából nem került tovább. Ám a háromszoros világbajnok (1934, 1938, 1982) gárda híres arról, amikor szükséges, jól játszik. Kérdés, hogy az öregek (Scirea, Collovatti, Cabrini, Altobelli, Rossi, a legutóbbi Mundial talán legnagyobb alakja), hogyan bírják a tempót, s a fiatalok, mint például az új csatár Di Gennaro, mennyire képesek tudásukat bemutatni.

Argentínában is őrségváltás történt, az 1978-as csapatból jószerivel csak Maradona – vajon sztár lesz, vagy ismét statisztál, mint 1982-ben – és Pasarella maradt meg hírmondónak. A fiatalok egyelőre még nem szereztek nevet maguknak.

Bulgária a korábbi világbajnokságoknak rendszeres résztvevője, az 1978-as és 1982-es Mundialra nem jutott ki.

Tizenkét esztendő után próbál újra szerencsét, Több játékosukat eltiltották, majd – nyilván az eredményes szereplés érdekében – felmentették őket. De a vb-szereplés jogát még az emlékezetes bolgár kupadöntő után „talonba tett" labdarúgók nélkül harcolták ki, megelőzve Jugoszláviát és az NDK-t, s azzal is büszkélkedhetnek, hogy legyőzték az Európa-bajnok franciákat. A vb-n kellemetlen perceket is szerezhetnek a két nagy csapatnak, Olaszországnak és Argentínának.

Dél-Korea? Sokak szerint már az is meglepetés, hogy a csapat Mexikóba utazhat. A csapat sztárja a csatár Csoi Soonno, s nagy hírű labdarúgó az NSZK-ban játszó Bum Kun-csa. A szintén támadó játékos jelezte, hogy szívesen részt vesz a Mundialon, kérdés, hogy a vezetők számítanak-e rá.

Az A-csoport magyar szempontból is érdekes. A nyolc évvel ezelőtti világbajnokságon ugyanis éppen Argentína és Olaszország ellen kezdett a magyar válogatott, s attól függően, hogy most hányadik helyet szerzi meg az első körben, előfordulhat, hogy a folytatásban újra az argentínokkal vagy az olaszokkal kerül össze . . .

(Folytatjuk)

Őri B. Péter

A töprengő arcú Paolo Rossi. Újra a vb csillaga lesz?

Maradona, az argentin szupersztár (balra) csak ritkán vicsorog . . .

Cabrini (a földön) már tudja: minden világbajnoki mérkőzés keserves. . .

Aladdin és a csodalámpa

Színes, szinkronizált japán rajzfilm a közismert mese alapján. Rendezte: Takahasi Sinja Április 24-től a mozikban!

MOKÉP

KESZTYŰ

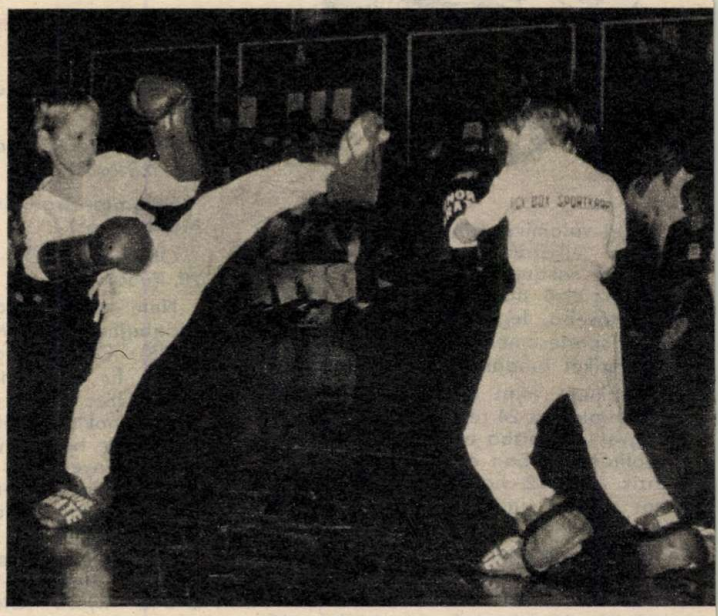

Még mondja valaki, hogy nem számít az eredmény!

Az alig hétéves fiú belép a küzdőtérre. Nem mondhatnánk, hogy felhőtlenül boldog a mosolya, mindenesere különösképpen megijedve sincs. A lábvédő olyan rajta, mint valami óriási mamusz, a két hatalmas bokszkesztyűre némi iróniával azt is mondhatnánk: jó, csak vállban szűk egy kicsit... A kellékek tehát rendben, az elszántsággal sincs baj. Hetei Laci tudja, hogy a következő percekben akár egy-két hatalmas fülest is begyűjthet, de azt is tudja, hogy mindez szoros tartozéka ennek a „rejtőjenői" világnak.

Hetei Laci a Pajtás LEGO Kick-Box Karate Kupa legifjabb versenyzője.

*

Csúcsforgalom a Vasas Fáy utcai csarnokában. Hat ország (Görögország, Ausztria, Lengyelország, NSZK, USA és Magyarország) 157 versenyzője, a kilók, a magasság és az életkor szerint megállapított 21 súlycsoportban küzd az érmekért, no és természetesen a terebélyes LEGO-dobozokért. Aztán súlycsoporttól függetlenül, szinte valamennyi versenyző küzd a teremben csendben figyelő kedvenc, a tavaly hazánkban rendezett vb győztese, Hanák Antal autogramjáért.

— Kár, hogy a felnőtt versenyeken nem LEGO jár a győztesnek — kacsingat a díjak felé a világbajnok. — Még én is szívesen eljátszanék ilyenekkel...

Úgy látszik, a lelke mélyén még a világverő karatebajnok is gyermek egy kicsit.

— Nem is baj — mondja nevetve —, hiszen fő a játékosság!

A küzdőtéren látottak az ő szavait igazolják. Nem feltétlenül a dagadó izmú „pofonbajnokoké" a babér. Gyakran kerekednek felül a macskaügyességű virtuózok, a kezüket, lábukat, eszüket egyformán ügyesen használó, ötletesen küzdő versenyzők. Mert a kickbox kéztechnikája nagyjából a valódi ökölvívásra épül, míg a lábat amolyan karatés módra kell használni. A fejet? Mint egy sakkozó. Illik vele sokat gondolkodni, ravasz dolgokat kieszelni...

A szegedi Vas Réka, az 55 kilósok 13—14 éves korosztályának győztese mondja:

— Nekünk azt tanítják, hogy lélekkel kell küzdeni. Érteni a miértet is!

És még azt is hozzátehetné: szívósan. Vastagon be-

BEN, MAMUSZBAN

A hangulat...

Hatalmas kesztyűben és óriási mamuszban

fáslizott kézzel harcolt egész nap.

— Levált egy kis csontdarab — mondja vállat vonva. — Csak nem fogom ezért feladni?!

A szegedi kislány nem a versenyen sérült meg, ez különben sem jellemző erre a karate szakágra. Megfelelő védőfelszerelésben felkészült versenyzőt nemigen érhet baj.

Persze a bírók is vigyáztak a gyerekekre. Akin látták, hogy kezdi elveszíteni a fejét, azt még idejében figyelmeztették. Udvariasan, komolyan. Akár egy felnőttet.

— Talán kijelenthetjük, hogy a főpróba jól sikerült — mondja örömmel Leyrer Richárd, a karateszövetség kick-box szakbizottságának vezetője. — Hiszen nem titok: két esztendő múlva talán egy újabb világbajnokság házigazdái leszünk, és éppen az utánpótlás korosztályunk szeretnénk vb-t rendezni!

A Vasas csarnokban lebonyolított, jó hangulatú verseny mindenesetre biztatást adhat szervezőknek, résztvevőknek egyaránt.

T. Z.

Vágyom egy LEGO után!...

PÁLYAVÁLASZTÓK!

A BUDAPRINT Kelenföldi Textilgyár az **1986/87-es** tanévre felvesz általános iskolai végzettséggel rendelkező lányokat fonó, szövő, kötő; fiúkat textli- és ruházatiipari gépszerelő szakmunkástanulónak 16 éves korig.

FELVÉTELI VIZSGA NINCS! Tanulmányi idő 3 év. Ösztöndíj: a tanulmányi eredménytől és évfolyamtól függően havi 250—800 Ft.

Juttatások:

— társadalmi alapösztöndíj havi 500 Ft, plusz a tanulmányi eredménytől függően 150—250 Ft tanulmányi pótlék a teljes tanulmányi időre;

— kollégiumi elhelyezést valamennyi vidéki tanulónak biztosítunk;

— iskolaköpenyt, munkaköpenyt, munkacipőt, tornafelszerelést, füzetcsomagot a gyár, tankönyvet az iskola ad;

— egész évben kedvezményes textilvásárlás a vállalat termékeiből.

Szakmunkásvizsga után a kereseti lehetőség 3500—5500 Ft. Leányotthonunkban a vidékiek elhelyezését havi 150 Ft-ért biztosítjuk.

A továbbtanulást támogatjuk.

További részletes tájékoztatást adunk szóban vagy írásban.

Érdeklődők részére üzemlátogatást szervezünk.

Cím: BUDAPRINT Kelenföldi Textilgyár személyzeti-oktatási osztály, Budapest XI., Budafoki út 111—113. — 1117. Telefon: 868-955/191 mellék.

FIÚK, LÁNYOK, FIGYELEM!

Ha még nem döntöttetek arról, hogy milyen szakmát tanuljatok, fogadjátok meg tanácsunkat, jelentkezzetek textilkikészítő szakmunkástanulónak.

E szép szakma egyik ágát, a textilfestő és -kikészítő szakmát egyaránt ajánljuk lányoknak és fiúknak, másik ágát, a textilnyomó szakmát csak fiúknak. Szakmunkástanulóink tanulmányi ösztöndíja 50—800 Ft között mozog a tanulmányi eredménytől és az évfolyamtól függően. A társadalmi ösztöndíj két részből áll. Alapösztöndíjból, amely havonta 500 Ft, és tanulmányi pótlékból, ami a tanulmányi eredménytől függően változik, az alapösztöndíj 30—50 százaléka lehet. Tanulmányi pótlékot a közepes vagy annál jobb tanulók kapnak.

Vidéki tanulóink kollégiumi elhelyezéséről gondoskodunk.

Az elméleti oktatás a Than Károly Vegyipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetben, a gyakorlati oktatás tanműhelyben, majd a vállalat gyáraiban történik.

Elsőéves tanulóink 1500 Ft értékben ruházkodási segélyt is kapnak.

Érdeklődésre részletes, színes képekkel tarkított tájékoztatót küldünk.

Jelentkezni, érdeklődni lehet:

BUDAPRINT PAMUTNYOMÓIPARI VÁLLALAT személyzeti és oktatási főosztályán,

Budapest III., Fényes Adolf u. 19—21. — 1036.

Telefon: 687-834

FIGYELEM!

Az 1986/87-es tanévre 14. életévüket betöltött és általános iskolát végzett **lányokat szövő szakmára** beiskolázunk szakmunkástanulónak. Tanulmányi idő 3 év.

Juttatások: 500 Ft alap társadalmi ösztöndíj, plusz 100—200 Ft — tanulmányi eredménytől függő — tanulmányi pótlék; 200 Ft kicmelt szakmapótlék; tanulmányi ösztöndíj a tanulmányi eredménytől függően: I. évben 50—450 Ft, II. évben 50—540 Ft, III. évben 50—820 Ft.

Fiúkat villanyszerelő, forgácsoló, géplakatos, textilipari gépszerelő szakmára iskolázunk be szakmunkástanulónak. Tanulmányi idő 3 év.

Juttatások: 500 Ft alap társadalmi ösztöndíj, plusz 100—200 Ft — tanulmányi eredménytől függő — tanulmányi pótlék; tanulmányi ösztöndíj a tanulmányi eredménytől függően: I. évben 50 Ft-tól 400—500 Ft II. évben 50 Ft-tól 500—600 Ft, III. évben 50 Ft-tól 800—900 Ft.

Ingyenes munkaruha. Elhelyezés kollégiumban. Ebédet 4 Ft-ért biztosítunk az iskolában és üzemi gyakorlat idejére a gyárban.

A vállalat termékeiből kedvezményes vásárlás évente egy alkalommal. Kereseti lehetőség a szakmunkásvizsga letétele után szövő munkakörben 5 százalék szakmunkás-, valamint műszakpótlékkal 4500—7500 Ft/hó; a többi munkakörben a bérbesorolási kategóriától függően alakul a kereset.

A továbbtanulást támogatjuk!

Jelentkezni lehet személyesen: hétfőtől csütörtökig, 8—15 óráig, a személyzeti osztályon.

PATEX Angyalföldi Szövőgyár, Budapest XIII., Fáy u. 81—83. — 1135.

Levélre részletes tájékoztatót küldünk.

Cím: Budapest, Pf. 391. — 1394.

PÁLYAVÁLASZTÓK, FIGYELEM!

A PAMUTTEXTILMŰVEK BUDAI GYÁRA az 1986/87-es tanévre felvesz általános iskolát végzett **lányokat fonó és szövő; fiúkat textil-gépszerelő, lakatos, villanyszerelő, esztergályos** szakmára szakmunkástanulónak.

TANULMÁNYI IDŐ 3 ÉV. FELVÉTELI VIZSGA NINCS!

Ösztöndíj: a tanulmányi ösztöndíj az eredménytől függően 500—960 Ft; a társadalmi ösztöndíj egységesen 500 Ft havonta, + 100, 150, 200 Ft tanulmányi pótlék.

Juttatások: — 4 Ft térítésért teljes ellátást biztosítunk (napi háromszori étkezés); — ingyenes kollégiumi elhelyezés; — iskolaköpenyt, füzetcsomagot, tankönyvet, munkaruhát térítésmentesen adunk; — évente kedvezményes vásárlás a gyár termékeiből; — a tanulók részére 50%-os utazási kedvezményt biztosítunk; — a III. éves tanulókat teljesítménybérben foglalkoztatjuk.

A szakmunkásvizsga után jó kereseti lehetőség. A lányokat 160 Ft-os térítés ellenében modern leányszállókon, a fiúkat gyári albérletben helyezzük el. A továbbtanulásra szakirányú középiskolában lehetőséget biztosítunk.

PATEX

Jelentkezés:
PTM Budai Gyára
személyzeti osztály
Budapest, Pf. 43. — 1502
Telefon: 662-688

A Fővárosi 4. sz. Építőipari Vállalat az 1986/87-es tanévre szakmunkástanulókat iskoláz be az alábbi szakmákra:

— kőműves
— ács-állványozó
— bádogos
— épületasztalos
— épületvillamossági szerelő
— központifűtés- és csőhálózat-szerelő
— vízvezeték- és készülékszerelő
— gázvezeték- és készülékszerelő
— szobafestő-mázoló-tapétázó
— épületgépszerelő
— épületburkoló
— géplakatos
— vas- és fémszerkezeti lakatos.

Jelentkezhetnek azok a fiatalok, akik az 1985/86-os tanévben fejezik be a 8. osztályt, ill. azok akik már elvégezték, de a 16. életévüket még nem töltötték be.

Tanulmányi idő 3 év, felvételi vizsga nincs.

Munkaruhát, kedvezményes étkezést biztosítunk. Vidékieket tanulóotthonunkban helyezzük el, napi háromszori étkezés biztosításával.

Tanulmányi eredménytől függően ösztöndíjat, valamint társadalmi ösztöndíjat fizetünk.

Harmadéves kortól valamennyi szakmában teljesítménybéres foglalkoztatást biztosítunk.

Jelentkezni, érdeklődni lehet írásban, vagy személyesen a személyzeti osztályon:

Bp. IX., Hámán Kató u. 3-5. vagy a tanulóotthonban: Bp. VIII., Bláthy Ottó u. 6-8.

A BUDAPRINT Magyar Pamutipar általános iskolát végző **lányokat fonó-szövő; fiúkat textilgépszerelő, géplakatos, villanyszerelő és csőszerelő szakmunkástanulónak iskoláz be.**

Felvételi vizsga nincs. **Tanulóidő 3 év.**

Tanulmányi ösztöndíj: 50—750 Ft/hó — a tanulmányi eredménytől függően.

Társadalmi ösztöndíj: 500—750 Ft/hó, a III. évben szakmunkásbér 2500—3500 Ft/hó — a tanulmányi előmeneteltől függően.

Kollégiumi elhelyezést, teljes ellátást és egyéb juttatást a tanulmányi szerződés alapján biztosítunk tanulóink részére.

A szakmunkásvizsga után a **kereseti lehetőség: lányoknak 4500—7500 Ft; fiúknak 3800—5000 Ft.**

Jelentkezni lehet: munkanapokon 7—14 óráig. Levélre részletes tájékoztatót küldünk.

Címünk:
BUDAPRINT
Magyar Pamutipar
személyzeti-oktatási osztály
Budapest,
Lahner György u. 30. — 1046.
Telefon:
693-847,
vagy 693-111/115 mellék.

BUDAPRINT BUDAPEST

TÖPRENGŐ

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: NÁDASI TIBOR

Lassan a végéhez közeledik Fekete István kutyaregényének, a Bogáncsnak történetét felelevenítő képregényünk. Mostani Töprengőnket főként azok tudják majd könnyen megfejteni, akik ismerik és szeretik Fekete István állattörténeteit. Van a rejtvények között könnyű és közepesen nehéz, és van olyan is, mellyel csak azok birkóznak majd meg, akik felső fokon ismerik a témát, szóról szóra figyelmesen olvasták el a feladványban szereplő könyveket. A díjazásnál természetesen előnyt élveznek azok, akik minden rejtvény helyes megfejtését beküldik a Töprengő címére. (Pajtás szerkesztősége – Budapest, Jászai Mari tér 5. – 1397.)

Díjként a Fekete István Állatbarát Kör kiskutyát és kiscicákat ajánlott föl, a Fővárosi Állat- és Növénykert egyéves bérleteket; hörcsögöt, egeret, tengerimalacot, a Budapesti Akvaristák Klubja ékszerteknőst és díszhalakat, a Kelet-Pesti Áfész Kisállat Szakcsoportja pedig nyuszikat és fürjeket. Úgy gondoltuk, a nyertesek majd maguk döntik el, mit szeretnének leginkább, miután ezt a szüleikkel is megbeszélték. Hiszen állatot tartani: felelősség!

A beküldési határidő: május 8. A borítékra írjátok rá: „Bogáncs – Töprengő"!

FŐHŐSÖK. A „csoportkép" öt szereplője Fekete István öt regényének főhőse. Melyek azok?

J	A	T	B
É	M	C	G
S	A	L	Á
A	M	I	N

LÓUGRÁSBAN. A megjelölt négyzettől indulva Bogáncs két első gazdájának a nevét fejtheted meg.

VÍZSZINTES: 1. Költői felkiáltás. **3.** Folyékony és légnemű közegek részecskéinek mozgása. **8. Dunántúli város, Fekete István életének fontos állomása. 12.** Játék 64 kockán. **14.** Könnyen hasadó ásvány. **15.** Női név. **17.** Csonthéjas termést hozó növények. **19.** Üres tok! **20.** Puhán esik el. **22.** Azonos magánhangzók. **24.** „Lóbíztató" népiesen. **26.** Ama tárgyat. **27.** Futó, loholó. **28.** Állóvíz.

FÜGGŐLEGES: 1. Zsiráffélék családjába tartozó páros ujjú patás állat. **2.** Reped. **4.** Ravaszdi állat. **5.** Régi római pénzecske. **6.** Betegség jele. **7.** Katonai fejfedő. **9.** Becézett férfinév. **10.** Kormánykerék. **11.** Tojásból készíthető egyszerű étel. **13.** Kőből vagy fából szobrot készít. **16.** Előidéző. **18.** Vajdasági székhely DNY-Lengyelországban. **20. Fekete István regénye. 21.** Medencék sportolója. **23.** Határváros az Ukrán SZSZK-ban, a Tisza mellett. **25.** Tudományos tétel. **26.** Nagy költőnk.

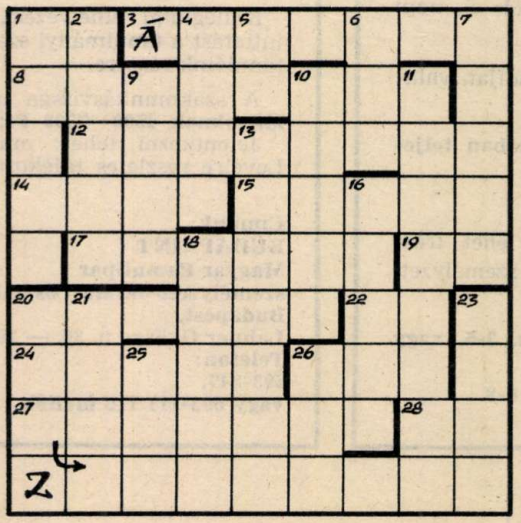

Zsákbamacska

A 86/11. számunkban megjelent Zsákbamacska című keresztrejtvény megfejtése: KECSKEMÉT.

A Képzőművészeti Kiadó nyereményeit — 1—1 zsákbamacska csomagot — az alábbiak nyerték:

Vértes Adrienn, Úrkút; Bobrovácz Balázs, Várpalota; Váradi Csaba, Budapest; Dorogi Zsuzsa, Mohács; Túróczi Márta, Budapest; Nagy Jánosné, Gátér; Bognár Anita, Ajka-Bakonygyepes; Hárs László, Tápiószele; Bokor István, Mezőzombor; Bartal Szilvia, Szolnok; Fazekas István, Jászapáti; Piffkó Mária, Budapest; Tuska Erzsébet, Tótkomlós; Nagy Szabolcs, Nagyszénás; Jánka Brigitta, Budapest; Kun Sándorné, Derecske; Ertsey Gábor, Szeged; Ódor Csilla, Székesfehérvár; Szentes Gábor, Pécs; Bankó Gabriella, Pétfürdő.

A nyereményeket postán küldjük el.

NYERTESEK. A 7. szám megfejtéseiért jutalomban részesülnek: Ábrahám Éva, Ganna; Bándi Csaba, Kisvásárhely; Bokodi Péter, Vaszar; Csajbók János, Törtel; Eszényi Zsuzsa, Galgaguta; Faragó Szilvia, Drávaszabolcs; Gedei Zoltán, Mezőtúr; Gömöri Orsolya, Átány; Horváth Kinga, Tatabánya; Medve Zsuzsa, Patak; Mező Noémi, Salgótarján; Nagy Gizella, Jászjákóhalma; Orsolics László, Szőlősgyörök; Román Tímea, Vámosújfalu; Selmeczki Anikó, Pétfürdő; Tiber Teréz, Dánszentmiklós; Tinics Attila, Bodrogolaszi; Tóth Tímea, Baja; Tuchan Csaba, Ádánd; Vados Edina, Győr.

8. SZÁM: Bohus Áron, Bp. II.; Vörös Andrea, Bp. VII.; Szűcs Bertalan, Bp. XV.; Batka Anna, Dunaújváros; Béres Erzsébet, Nyírtass; Czibor Anikó, Alsópáhok; Felföldi Eszter, Nagymágocs; Földi Szilvia, Rábapordány; Fuchs Róbert, Veszprém; Józsa Angéla, Salgóbánya; Magyari Mónika, Dabas; Nagy Nóra, Tar; Nyári Andrea és Róbert, Szeged; Puskás Zoltán, Sarkad; Szalai Ilona, Vecsés; Takács Zsuzsanna, Győr; Varjú Mónika, Salgótarján; Vastag Violetta, Ősi; Volter Edina, Abony.

NEVEZETES EBEK

A képen látható kutyaportrékat párositsd össze a rövid leírásokkal! Írd oda a fajták nevét is!

1. Ilyen fajtájú volt Homoki Nagy István Cimborák című filmjének egyik főhőse, Pletyka. Jellemző rá, hogy igen értelmes, de rendkívül érzékeny, „sértődős" kutya.

2. Százhárom ilyen kutyát láthattál Walt Disney 101 kiskutya című filmjében. Nagyon kedves természetű, szép, városi körülmények közt is jól tartható állat.

3. Bogáncs is ilyen fajtájú volt. Színe szürke, puli és nyugat-európai terrierszerű pásztorebek ivadéka.

4. Eric Knight Lassie hazatér című, megható regényéből mindenki jól ismeri ezt a gyönyörű, nagyon intelligens, tanulékony és alkalmazkodó kutyát.

5. Jack London éneklő kutyája, Mihály volt ilyen fajtájú. Természete pontosan olyan, amilyennek az író lefesti. Odaadó, hűséges barát, a gyerekeknek pedig kiváló játszótárs.

(A megfejtésben segít a Búvár zsebkönyvek Kutyák című kötete!)

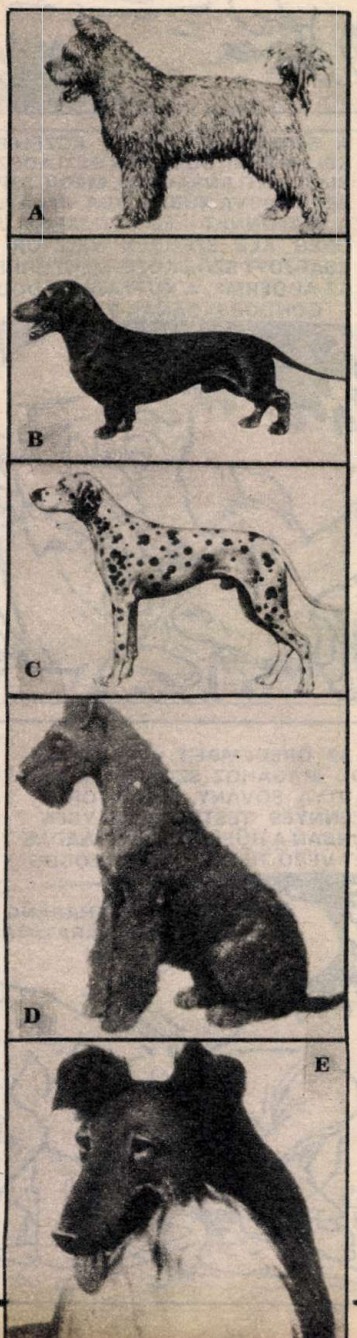

MI AZ ELTÉRÉS? A két rajz Fekete István egyik állathősét ábrázolja. Melyiket? És mi a két rajz közötti apró eltérés?

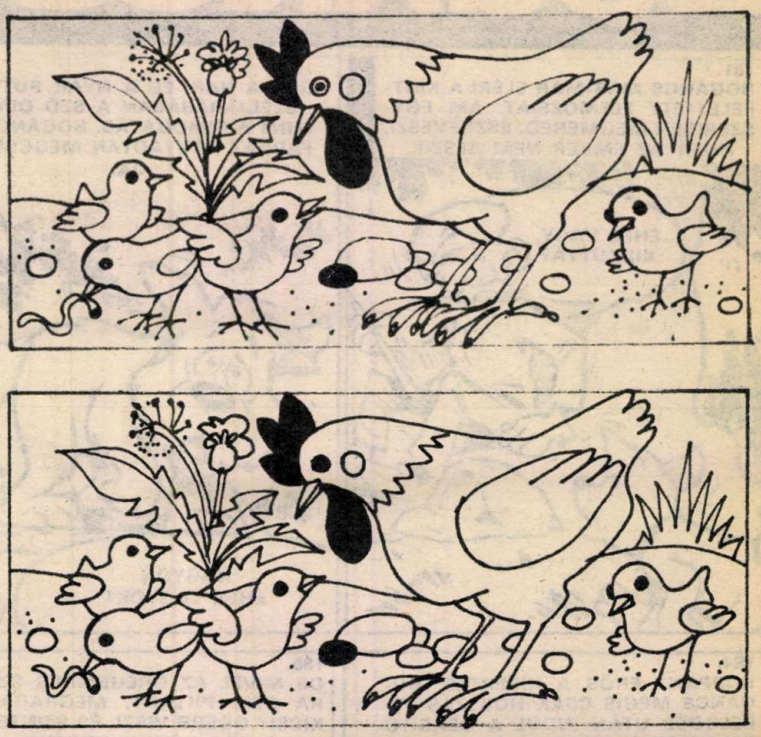

ISMERED AZ ÍRÓT?

1. Melyik megyében született Fekete István?

2. Mi a címe a három kötetesre tervezett önéletrajzi regény megjelent első kötetének?

3. Az íráson kívül Fekete Istvánnak volt eredetileg egy „polgári" foglalkozása is. Micsoda?

4. Hogy hívták Fekete István jó barátját, a híres vadászt, akiről könyvet is írt?

5. Mi volt Fekete István édesapjának a foglalkozása?

6. Melyik városba látogattunk el a Fekete Istvánról elnevezett úttörőcsapathoz egy régebbi számunkban?

FELSŐ FOKON. Az alábbi mondatok Fekete István négy állatregényére, a Bogáncsra, a Kelére, a 21 napra és a Húra vonatkoznak. Minden mondat két állítást tartalmaz. Kulcs a megfejtéshez:

— ha egyik állítás sem igaz: A
— ha az első állítás igaz, a második nem: B
— ha az első állítás nem igaz, a második igaz: C
— ha mindkét állítás igaz, és az egyik oka a másiknak: D
— ha mindkét állítás igaz, de az egyik nem oka a másiknak: E

1. A rendőr úgy találta meg a rablókat, hogy Bogáncs segített neki.
2. Hú azért nem lakott barlangban, mert az ember kiűzte onnan.
3. Kelét azért hívták az emberek Bábának, mert Berti így „körösztölte" el.
4. Juli néni leverte a darázsfészket, mert az egyik darázs megszúrta.
5. Pipincs azért tudott szalutálni, mert Oszkár volt a cirkuszban az állatszelídítő.
6. Hú fiókáit Jancsi rabolta el, mert 320 forintot kapott értük a postástól.
7. A poszáták a kis kökénybokorra költöztek, mert a Szél odavezette őket.
8. Kele azért nem költözött el a többiekkel, mert Berti levágta az evezőtollait.
9. Berti biztatta Kelét, és ezért ő agyonvágta a békésen kapirgáló Kurrit.
10. A 19 napnak azért ez a címe, mert Kata tojásai három hét alatt keltek ki.

BOGÁNCS

Fekete István regényéből
írta: Cs. Horváth Tibor.
Rajz: Dargay Attila

181.
BOGÁNCS MÁR-MÁR ELÉRI A KINTFELEJTETT ELEMÓZSIÁT. ÁM EGYSZERIBEN MEGMERED. ÉSZREVESZI, HOGY AZ EMBER NEM ALSZIK.

ÉHES VAGY, KISKUTYA?

182.
SÜT A NAP, ÉS A NYÁR SUTTOGÓ SZÉLJÁRÁSÁBAN A SZÓ OLYAN, MINT A SIMOGATÁS. BOGÁNCS KIS FARKÁT BÁGYADTAN MEGCSÓVÁLJA.

NAGYON ÉHES VAGYOK!

183.
HA MOST AZ EMBER HIRTELEN MOZDULATOT TENNE, MARDOSÓ ÉHSÉGÉT LEGYŰRNÉ A FÉLELEM, ÉS ELMENEKÜLNE. DE AZ ÖREG KÉZ MEGFONTOLT LASSÚSÁGGAL NYÚL A KENYÉR UTÁN, ODÉBB TESZI, ÉS MÁRIS VISSZAHÚZÓDIK.

EGYÉL, KUTYUS, A TIÉD! NO, EGYÉL!

184.
ROPPANT ERŐS A KÍSÉRTÉS. BOGÁNCS MÉGIS CSAK HOSSZAS TÉPELŐDÉS UTÁN INDUL A CSÁBÍTÓ FALAT FELÉ, KÖZBEN ÉBEREN FIGYEL, UGRÁSRA KÉSZ.

185.
DE MIVEL AZ ÖREGEMBER SZINTE RÁ SEM PILLANT, MEGRAGADJA, KICSIT ODÉBB VISZI, ÉS SZINTE RÁGÁS NÉLKÜL LENYELI.

ELFOGYOTT!

ADHATOK MÉG. GONDOLOM, A SZALONNÁT IS SZERETED.

186. A SZALONNÁÉRT MÁR KÖZELEBB KELL MENNI. BOGÁNCS OSZLADOZÓ BIZALMATLANSÁGGAL, MÉGIS SZÍVSZORONGVA KÚSZIK ODA. BEKAPJA A SZALONNÁT – ÉS OTTMARAD. AZ ÖREG KÉZ SZELÍDEN BELETÚR A CSAPZOTT SZŐR KÖZÉ. MEGZÖRREN AZ ADÓÉRME, A KUTYAJEGY, DODÓ GONDOSSÁGÁNAK TANÚJELE.

AZ EMBER ELOLVASSA A RÁÍRT SZÖVEGET, ÉS KIMONDJA: „BOGÁNCS". A KISKUTYA FELUGRIK, ÉS FERGETEGES ÖRÖMMÁMORBAN CSAHOLVA KÖRBEROHAN. „HOL A PIPA, HOL A GYUFA, CSAK SZÓLJ, ÉN MÁRIS HOZOM!" MIVEL SEM PIPÁT, SEM GYUFÁT NEM TALÁL, ÚJ GAZDÁJÁNAK ODÉBB HEVERŐ BOTJÁT KAPJA FEL NAGY SZOLGÁLATKÉSZSÉGÉBEN.

TESSÉK, ITT VAN! TUDOK ÉN MINDENT, CSAK PARANCSOLJ!

187.

188.
DE AZ ÖREGEMBER NEM PARANCSOL. MAGÁHOZ SZORÍTJA A KISKUTYA SOVÁNY, ELGYÖTÖRT, SZENNYES TESTÉT, AMELYBEN AZONBAN A HŰSÉG ÉS AZ ODAADÁS EGET VERŐ TISZTA LÁNGJA LOBOG.

ÁSÓ, KAPA, NAGYHARANG, ÉS SÍRIG TARTÓ BARÁTSÁG, NE FELEDD!

189.
EGY ÓRA MÚLTÁN BOGÁNCS MÁR ÚJ OTTHONÁVAL ISMERKEDIK. IHAROS GÁSPÁR EGYKORI ASZTALOSMESTER TAKAROS FALUSZÉLI KIS PORTÁJÁVAL, AMELYBEN ELÖZVEGYÜLTEN, MAGÁNYOSAN ÉL.
HÁT PERSZE, BEMEHETSZ. SZABAD BEJÁRÁSOD LESZ A SZOBÁBA IS, HISZ TISZTA KUTYA VAGY, UGYE?

190.
BOGÁNCS MINDEN FIGYELMÉT VALAMI ÉRDEKES, MÉG SOSEM LÁTOTT DOLOG KÖTI LE, ÍGY A KÉRDÉSEN NEM SÉRTÖDIK MEG. MÉG HOGY Ő, A CIRKUSZ CSILLAGA, DODÓ BARÁTJA, OSZKÁR BÜSZKESÉGE, GALAMB SZÁMADÓ NEVELTJE NE TUDNÁ, HOGY AZ EMBER LAKÁSÁBAN DISZKRÉT DOLGOKAT LÁBFELEMELÉSSEL, VAGY ANÉLKÜL ELINTÉZNI: EGYSZERÜEN LEHETETLEN!

191.
MIUTÁN MINDENT KITAPASZTALT, ELLENÖRZÖ KÖRÚTRA INDUL AZ UDVARON.
KUR-RUUU-KUR-RUUU! LÁTLAK, KISKUTYA, DE EDDIG NEM LÁTTALAK!
MAJD LÁTHATSZ EZUTÁN, MERT MOST MÁR ÉN IS IDE TARTOZOM!

192.
HRRR! HA ÁT TUDNÉK MENNI, MAJD MEGTUDNÁD, KI VAGYOK!

193.
A SZOMSZÉDÉK BODRIJÁNAK FENNHÉJÁZÓ BEMUTATKOZÁSÁT BOGÁNCS NÉHÁNY CSÖPPET SEM HARCIAS VAKKANTÁSSAL VISZONOZZA, AZTÁN VISSZAFUT A SZOBÁBA JELENTENI: MOSTANTÓL Ő VIGYÁZ A HÁZRA.
ÖRÜLÖK NEKED, KISKUTYÁM! TÖBBET ÉRSZ, MINT NÉMELYIK EMBER!

194.
TÖBBET ÉR CSAKUGYAN. TÖBBET, MINT PÉLDÁUL AZ A KETTŐ, AKI MÁSNAP, EGY KÉSŐ ÉJI ÓRÁN TÜNIK FEL A KERTEK ALJÁN.
GYERE CSAK NYUGODTAN! MEGMONDTAM: AZ ÖREGNEK NINCS KUTYÁJA!
ELHISZEM. DE ROSSZAK A KERÍTÉSEK, A KUTYÁK ÖSSZEVISSZA CSAVAROGNAK.

195.
HÁT EZT MI A FENÉNEK HOZTUK MAGUNKKAL, MIT GONDOLSZ? OSTOBA!
...ÉS AMINT LOPAKODNAK TOVÁBB, A HÓRIHORGAS ÁRNYALAK IDŐNKÉNT ELŐREHAJÍT EGY-EGY SZTRICHNINNEL PREPARÁLT TEPERTŐ-DARABOT.

(FOLYTATJUK)

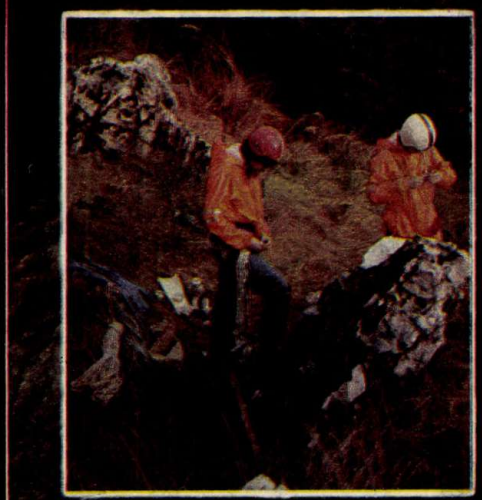

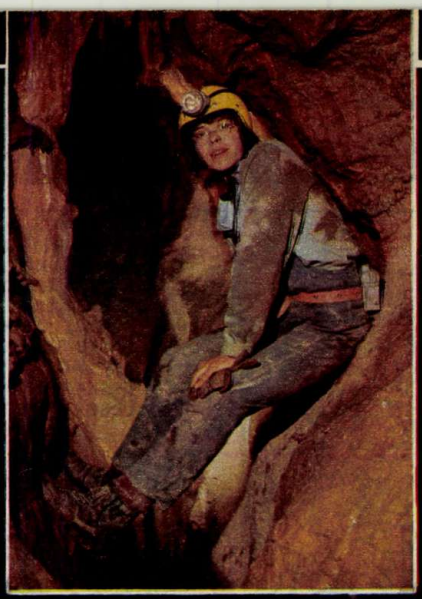

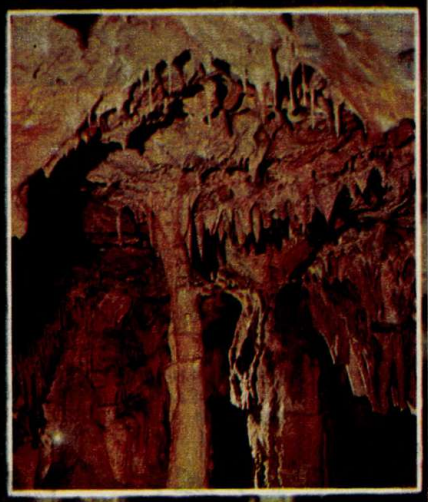

A HÉT SPORTÁGA A TERMÉSZETJÁRÁS

IRÁNY A SAJT!

A MAGASUGRÓ SZÁMÁRA A KÉT MÉTER NEGYVEN CENTI JELENTI A CSÚCSOT. A HEGYMÁSZÓ SZÁMÁRA A HIMALÁJA, A TÖBB, MINT HÉTEZER MÉTERES ORMOKKAL. A MAGASUGRÓ MAGA ÁLLÍTJA AZ AKADÁLYT, A HEGYMÁSZÓ A TERMÉSZETTŐL KAPJA. ÉS MINDKETTEN NEKIRUGASZKODNAK . . .

FENT

A természetjárásnak csak az egyik része az, amit „bakancsos turizmusnak" nevezünk. A másik jóval komolyabb felkészülést igényel. A hegy- és sziklamászás, és az ezzel erősen rokon barlangászat az alaposan képzett, veszélyt nem ismerő természetjárók sportja. Azaz, dehogyis . . . Ismerik ők a veszélyt, s felkészülésük azért olyan alapos, hogy ezt a legkisebbre csökkentsék!

A hegycsúcsok hódítóit csak egyszerűen hegymászóknak nevezi a kevéssé hozzáértő. Csakhogy ez a fogalom öt kategóriát foglal magában: a si-alpinistákat, a magashegyjárókat, a klasszikus hegymászás kedvelőit, az akrobatikus sziklamászókat és az expedíciókban jeleskedőket. Persze, ez nem értéksorrend. Ki ezt kedveli jobban, kinek ahhoz van tehetsége. Egy biztos: egyik sem könnyű! Van, aki az atlétikus képzésre alapoz, akad, aki azt vallja: mászásra csak mászással lehet készülni, a technikai elemek százszázalékos ismeretével szabad nekivágni a csúcsoknak. Mert a magasugró megbillenhet az elrugaszkodás pillanatában, legfeljebb leveri a lécet. A hegymászónak ugyanez a megingás az életébe kerülhet!

– Amint erre példa is akad – bólogat olyan alapos, hogy ezt a legkisebbre csökVörös László, az egyetlen olyan magyar hegymászó, aki mindkét Himalája-expedíciónkban részt vett. – Az első mászáskor a szemünk láttára csúszott meg és zuhant a mélybe az egyik társunk, és a második alkalommal is ketten eltűntek. Pedig ezek a fiúk nem voltak kezdők a szakmában . . .

Felkészülés. Kulcsszó a hegymászóknak. A fizikai és technikai képzésről már esett szó, de nem kevésbé jelentős az alapos geológiai és növénytani ismeret, a meteorológiai jártasság, a kifogástalan egészségi állapot, a kiegyensúlyozottság és a tökéletes felszerelés.

– Pedig nem is olyan könnyű kiegyensúlyozottnak lenni – mondja Vörös László –, amikor a komoly erőpróbákra sokszor éveken keresztül tartó kemény munkával kell pénzt szerezni. Kötélen függeszkedve, szinte az egésznapos munkaidőben „végiglógva", az állványozás költségeit megspórolva bontjuk a kéményeket, tisztítjuk az irodaházakat, végezzük a „légi munkát", és így keressük a mászásravalót. De hát a felhők felett járás, a csúcsok legyőzése mindent feledtet!

LENT

– A Budai-hegység olyan, mint egy nagy sajt – jelenti ki Taródi Péter barlangász.

Majd jelentőségteljesen teszi hozzá:

– És ez óriási szerencse . . .

Valóban. Világviszonylatban egyedülálló, hogy egy nagyváros szívében ennyi érdekes barlang várja a titokzatos üregek kutatóit.

– Sajnos, gyakran a meggondolatlan kíváncsiskodókat is . . . – komorul el a barlangász. – Olyanokat, akik a veszéllyel nem számolva ismerkednek a „sajt lyukaival", és bizony sokszor a barlangi mentőszolgálatnak köszönhetik, hogy nem történik nagyobb baj! Mi úgy mondjuk, hogy a barlangászoknál a 14. év a „férfikor" kezdete. Innen számítható a megfelelő önkontroll kialakulása. Tudni kell, hogy mit szabad és mit nem. Mert ha valaki felelőtlenül vág neki a barlangoknak, akkor ez nem sport és nem természetjárás, csak egy életveszélyes kaland!

Pedig megéri a gyakorlást és a tanulást, hiszen aki komoly túrákon vehet részt, az életre szóló élményekkel lesz gazdagabb. Különös természeti képződmények, érdekes föld alatti világ. Évmilliók kövekbe merevedett élőlényei, és persze nagy kaland, kiadós sportteljesítmény. Mert ez a sportág kicsit egyesíti a természetjárás „műfajait". Kell itt túrázni, sok-sok kilométert gyakorolni, ereszkedni, sziklát mászni kötélen, olykor még a barlangtavakba is alá kell merülni. Sport és kutatómunka.

– Mindenesetre komoly elővigyázatosságot igénylő sport ez is – figyelmeztet Németh Tamás barlangász. – Olykor még mi is eltévedünk a járatokban. Persze nem igazán, de például a közelmúltban több órás mászás után egy felbukkanó terem láttán visszafordultam, aztán miután ismét több órán át kúszva mászva elértem a kijáratot, kiderült, hogy ugyanabban a teremben fordultam vissza . . .

*

Fent és lent. A „sajt" tetején és a lyukakban. Különös, magávalragadó és tiszteletet parancsoló világ. Aki otthonosan szeretne mozogni a csúcsokon és a barlangokban, az előbb vállalja a tanulást és a rengeteg edzést. De legelőször kérjen tanácsot a szakemberektől a Magyar Természetbarát Szövetségben. És aztán irány a „sajt" . . . (Trencsényi)

PAJTÁS

A MAGYAR ÚTTÖRŐK SZÖVETSÉGÉNEK KÖZPONTI LAPJA

Főszerkesztő: SOMOS ÁGNES

Főszerkesztő-helyettes: BŐCS FERENC

Olvasószerkesztő: BOGÁTI PÉTER, CSER GÁBOR

Művészeti szerkesztő: CZIFFERSZKY BÉLA, FORRAI JÁNOS

Kiadja az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat

Felelős kiadó: DR. PETRUS GYÖRGY igazgató

Szerkesztőség: Budapest, Jászai Mari tér 5. 1397
Telefon: 321-987, 321-988, 321-989
Postafiók: Bp. 62. Pf. 508. 1397
Kiadóhivatal: Budapest, Révay u. 16. 1065
Telefon: 116-660

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. 1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj: egész évre 153 Ft, I. félévre 85 Ft, II. félévre 68 Ft.

86.0692
Athenaeum Nyomda Budapest
Rotációs mélynyomás
Felelős vezető: SZLÁVIK ANDRÁS vezérigazgató

HU ISSN 0030—9583
INDEX: 25 695

A beküldött kéziratokat, fotókat és rajzokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

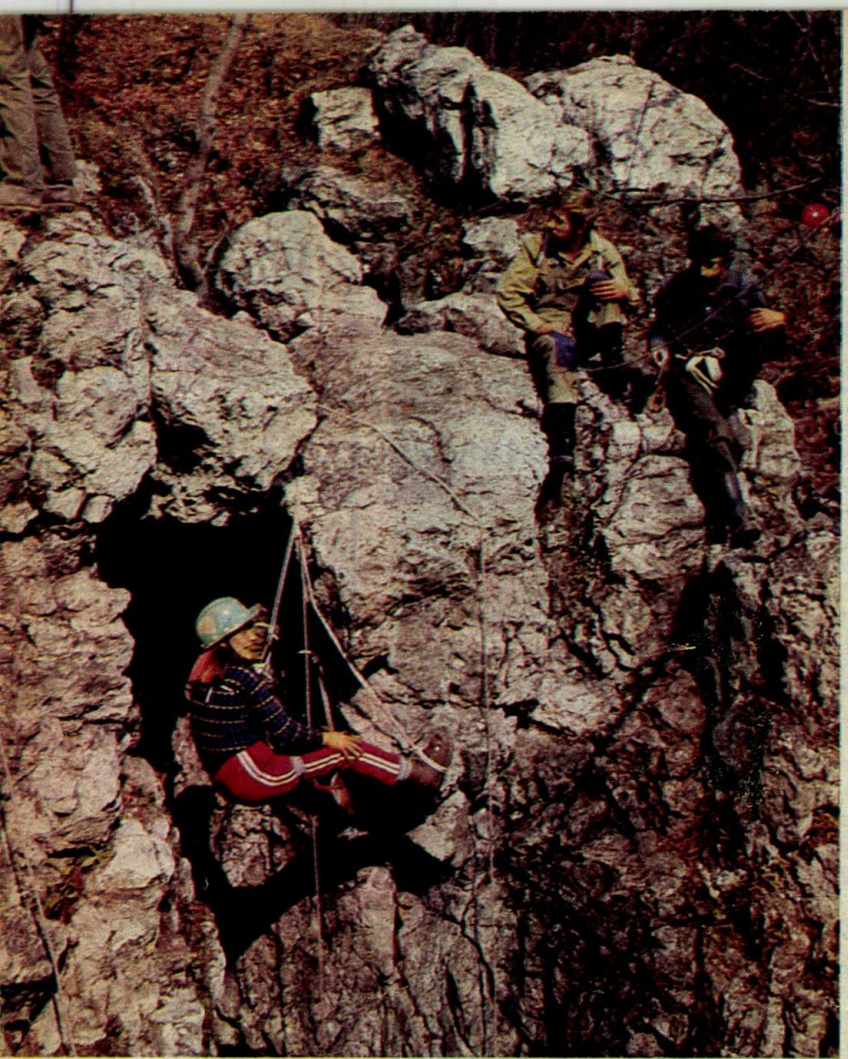

Egyáltalán nem mindegy.
Már csak azért sem,
mert alapvetően más dolog
a barlangok mélyét kutatni
vagy a hegyek csúcsát ostromolni.
A felkészülés nehézsége,
s a veszély azonban közös
mindkét dologban...

FENT

ÉS LENT

FOTÓ: TÓTH ANDRÁS

86/15
XLI. ÉVF. • 1986. MÁJUS 1. • ÁRA: 4,50 Ft

PAJTÁS

A TI SZAVATOK LEGYEN A LEGHANGOSABB!

Társszerkesztőket keresünk! Olyan kisdobosokat és úttörőket, akik továbbgondolják, javaslataikkal, meglátásaikkal kiegészítik a Magyar Úttörők Szövetsége alapszabályzatának tervezetét. Nem kis dologról van szó: az úttörőéletet alapvetően meghatározó törvényről. A párbeszéd most indul, és ebben a ti véleményetekre is kíváncsiak vagyunk

Az alapszabályon vitatkozik májusban-júniusban minden úttörővezető. S mivel egy igazi alapszabály akkor jó, ha mindenki elmondja, hogy szerinte milyennek kell lennie, most nektek, a Pajtás olvasóinak is közreadjuk, mondjátok el róla a véleményeteket.

Persze, rögtön meg is kérdezhetitek: mit akarunk mi ezzel az alapszabállyal? A válasz egyszerű: azt szeretnénk, ha az úttörőszövetség minden tagja számára létezne egy olyan rövid és érthető leírás, amiből megtudhatja, mit csinál, mit akar az úttörőmozgalom.

Amit itt olvashattok: javaslat. Írói megpróbáltak úgy fogalmazni, hogy a felső tagozatosok mindenképpen megértsék, de a kisebbeknek is könnyen el lehessen magyarázni.

Olvashattok benne ismert dolgokat elődeinkről, jelképeinkről, szervezetünk felépítéséről.

Találtok benne néhány új elképzelést: például arról, hogy minden közösségnek lehetősége legyen arra, hogy maga válassza meg vezetőit; vagy azt, hogy minden gyerek maga döntse el, melyik őrsben, rajban, csapatban akar dolgozni.

S észrevehettek olyan kérdéseket, amelyekben választanunk kell: melyik legyen az úttörőszövetség jelmondata vagy az úttörőélet törvénye. Erről külön is kell szólnunk. Egyszerre olvashatjátok a kisdobosok és az úttörők jelenleg érvényes, 6, illetve 12 pontját, meg egy új javaslatot, amely szerint egyaránt 12 követelménynek kell megfelelnie mindenkinek, legyen az kisdobos, úttörő vagy ifi. Ennek a 12 pontnak a szövege is egészen más. Egyes szám első személyében fogalmaz: rólam beszél, az én vállalásomat mondja el!

Azt szeretnénk, ha elolvasnátok és megbeszélnétek

— a nálatok kisebbekkel,
— a veletek egykorúakkal,
— a nálatok nagyobbakkal

ezt a tervezett alapszabályt, s véleményt mondanátok róla.

Amikor az úttörővezetők elkészítik a maguk vitáját, keresni fognak benneteket a kérdéssel, vajon értitek-e, amit az alapszabály mond? Elfogadjátok-e benne a megszokott és az új dolgokat? Melyik szöveget választjátok a több változat közül? Sőt: ti hogyan fogalmaznátok? Kérjük, válaszoljatok ezekre a kérdésekre a csapatvezetőnek, a rajvezetőnek, az ifinek!

S aki részletesebben is elmondaná véleményét: írja meg nekünk az Országos Úttörőelnökség címére: Budapest, Pf. 72. — 1388. Véleményeteket legkésőbb június 15-ig adjátok postára!

Jó lenne, ha az úttörőszövetség alapszabályának megfogalmazásában a ti szavatok volna a leghangosabb!

Várjuk leveleiteket!

A Magyar Úttörők Szövetsége alapszabályának tervezete

Mozgalmunk, a Magyar Úttörők Szövetsége a magyar társadalom gyermekszervezete. Az úttörő név azt jelenti, hogy a Magyar Úttörők Szövetsége tagjai hirdetői és előmozdítói a haladásnak, vállalkoznak az eddig járatlan utak felfedezésére is.

Örökösei vagyunk az 1919-es, első magyarországi úttörőcsapatoknak, elődünknek tekintjük a gyermekbarát mozgalmat, s a felszabadult Magyarország csákányos jelvényes ifjú úttörőit. Ápoljuk a szabadságküzdelmek hőseinek, a tudomány, a kultúra és a sport nagyjainak emlékét, erősítjük a világ gyermekeinek barátságát, s felelős, békés és vidám gyermekkort akarunk.

Célunk az, hogy közösségeink érdekes, sokszínű életet éljenek, amelyben szívesen vannak együtt gyerekek, fiatalok és felnőttek. Hozzá akarunk járulni környezetünk és társadalmunk szocialista fejlődéséhez. Olyan úttörőéletet akarunk, amelyben barátokat találunk, életre szóló élményeket szerzünk, s megmutathatjuk: mire vagyunk képesek!

Sorainkba hívunk minden gyereket, fiatalt és felnőttet, aki önként vállalja a tagsággal járó kötelezettségeket, élni kíván jogaival, ismeri és tiszteletben tartja alapszabályunkat, életkorának és felkészültségének megfelelő úttörőmozgalmi tevékenységet folytat kisdobosként, úttörőként, ifiként vagy úttörővezetőként. Számítunk azokra, akik szövetségünk pártolójaként segítenek céljaink valóra váltásában. Szövetségünk tagjai maguk választotta őrsben, rajban vagy más úttörőközösségben tevékenykednek. Közösségeink megválasztják vezetőiket, döntenek programjukról, értékelik önmaguk és tagjaik munkáját, ápolják kapcsolataikat és kialakítják jelképeiket.

Az úttörőközösségek úttörőcsapatokba tömörülnek. Az úttörőcsapatokat választott úttörőelnökségek irányítják.

Munkánkat a családokkal és az általános iskolákkal közösen végezzük. Együttműködünk a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséggel, a társadalmi szervezetekkel, mozgalmakkal és különböző intézményekkel. A CIMEA tagszervezeteként kapcsolatot tartunk a világ haladó nemzeti és nemzetközi gyermek- és ifjúsági szervezeteivel, mozgalmaival.

Összetartozásunk jelképe: nyakkendőnk. A kisdobosok kék nyakkendője a békavágyat, az úttörők vörös nyakkendője a társadalmi haladást, a forradalmat jelképezi.

Szövetségünk jelvénye lobogó, háromszögletű, nemzetiszínű zászló, rajta háromágú tábortűz, rúdján **jelszavunk: Előre!** Jelmondatunk:

A-változat: A dolgozó népért, a hazáért előre – rendületlenül!

B-változat: A békéért, a hazáért előre – rendületlenül!

Szövetségünk tagjai társaik előtt fogadalmat tesznek, vállalják, hogy tetteiket, magatartásukat céljainknak és az úttörőélet törvényének megfelelően alakítják:

A-változat:

A kisdobosok 6 pontja:

1. A kisdobos hűséges gyermeke a magyar hazának.

GÖRÖG JÚLIA RAJZA

2. A kisdobos szereti és tiszteli szüleit, nevelőit, pajtásait.

3. A kisdobos szorgalmasan tanul és dolgozik, segíti társait.

4. A kisdobos igazat mond, és igazságosan cselekszik.

5. A kisdobos edzi testét, és óvja egészségét.

6. A kisdobos úgy él, hogy méltó legyen az úttörők vörös nyakkendőjére.

Az úttörők 12 pontja:

1. Az úttörő hű gyermeke hazánknak, a Magyar Népköztársaságnak, felelősséggel dolgozik érte.

2. Az úttörő erősíti a népek barátságát, védi a vörös nyakkendő becsületét.

3. Az úttörő szorgalmasan tanul, a világ és önmaga megismerésére törekszik.

4. Az úttörő gyarapítja és védi a szocialista társadalom értékeit.

5. Az úttörő ahol tud, segít és önként szolgálja a közösséget.

6. Az úttörő igazat mond és igazságosan cselekszik.

7. Az úttörő szereti, tiszteli szüleit, nevelőit és az idősebbeket.

8. Az úttörő igaz, hű barát.

9. Az úttörő bátor és fegyelmezett.

10. Az úttörő szereti és védi a természetet.

11. Az úttörő edzi testét, és óvja egészségét.

12. Az úttörő úgy él, hogy méltó legyen a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség tagságára.

B-változat:

1. Szeretem hazámat, tetteimmel haladását, a békét, a népek barátságát szolgálom!

2. Hasznos és fegyelmezett munkával járulok hozzá úttörőközösségem fejlődéséhez!

3. Osztozom családom örömében és gondjában, részt veszek munkájában!

4. Képességeim szerint, szorgalmasan tanulok, dolgozom és tisztelem mások munkáját!

5. Önmagam és a világ megismerésére, jobbítására törekszem!

6. Kiállok a magam és mások igazáért!

7. Szívesen dolgozom együtt a felnőttekkel, segítem a kisebbeket és az időseket!

8. Megbízható, hűséges barát akarok lenni!

9. Szeretem, ismerem és védem a természetet, óvom környezetemet!

10. Egészségesen élek, edzem testemet, vigyázok mások épségére!

11. Védem a közösség és a társadalom tulajdonát, őrzöm hagyományait, gyarapítom értékeit!

12. Úgy élek, hogy felnőttként szocialista társadalmunk hasznos tagjává váljak!

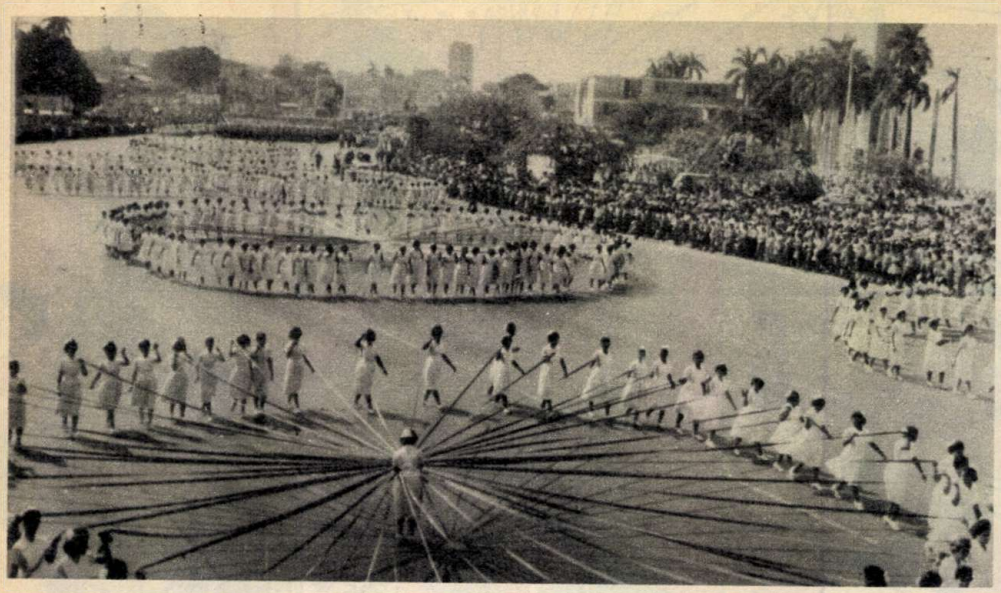

A KÖLTŐ SZOBRÁNÁL

Havannában, a forradalom terén a nemzet költője, José Marti szobra előtt végeláthatatlan sorokban hömpölyögnek a gyárak, üzemek képviselői, a milíciák, a területvédelmi egységek és regurális fegyveres erők alakulatai. Elsősorban és többségükben a fiatalok, akik látványos élőképekkel is szórakoztatják a felvonulókat. Hagyomány már, hogy ilyenkor Fidel Castro a díszemelvényről beszédet mond és üdvözli a vidáman ünneplő kubaiakat.

A KALAPOS HÖLGY

Május 1-én, a finnek népszerű Vappujának napján hagyományos diákcsíny színhelye Helsinki. A vásártéren a tanulóifjúság diáksapkát rak a népszerű szoborhölgy: Havis Amanda fejére.

Néhányan a vízbe pottyannak, ilyenkor kitör a nevetés. Végül a mezítelen hölgy fejére kerül a sapka: az általános iskola kilenc osztályát elvégzők jelképét büszkén viseli egyetlen napig a finn főváros lánya is.

Közben a városban, piros zászlók alatt megindul a menet. A finn kommunisták teszik meg hagyományos útjukat a fővároson át. Tavaszköszöntés ez és a munka megünneplése.

GYÖNGYVIRÁGÜNNEP

Párizsban a munkásnegyedek főútvonalai telnek meg felvonulókkal május elsején. A transzparensek az ott élő munkásemberek gondjaira figyelmeztetnek, aktuális politikai, vagy éppen környezetvédő jelszavak is gyakran feltűnnek rajtuk. A felvonulók egyúttal a tavaszt is köszöntik, gomblyukukba gyöngyvirágot tűznek, amit ezen a napon úton-útfélen árulnak.

KARNEVÁL ÉS POLITIKA

Japán különös, szokásokat, hagyományokat és ünnepeket tisztelő világában a május elseje nem tartozik a legjelentősebb napok közé. Főleg a szakszervezeti és a baloldali pártaktivisták készülnek lelkesen a felvonulásra. A legnagyobb sor Tokióban kígyózik az Aojama dori és az Omoteszando sugárúton és a központban levő Sibuja tér környékén. A transzparensek színpompásak, gyakran mitikus figurákat ábrázolnak, aktuális politikai mondanivalóval.

MÁJUSI VILÁG-CSOKOR

Május 1-e a szocialista országokban ma már munkaszüneti nap. A XVIII. században viszont még a nyolcórás munkanapot sem ismerték a munkások. Ezért rendeztek tömegtüntetést 1886. május 1-én Chicagóban, amit a rendőrség brutálisan szétvert. Három nappal később a Haymarket téren tartott tiltakozó gyűlésen provokátorok bombát dobtak a tömegbe, s többen meghaltak. A munkások nyolc vezetőjét letartóztatták, és négyet koholt vádak alapján kivégeztek. A II. Internacionálé 1889-ben, Párizsban tartott alakuló kongresszusán az amerikai vérengzés mártírjainak emlékére, és a nyolcórás munkanap bevezetésének követelésére határozott úgy, hogy május elsejét minden évben megünneplik.

S azóta május elsején ünnepel a világ. A kapitalista és a szocialista országok dolgozói egyaránt. Persze, országonként kissé másképp, de abban egyformán, hogy minden józan ember a munka, a nemzetközi szolidaritás, a béke és a szabadság mellett tesz hitet. Ezekből az ünnepségekből gyűjtöttünk egy csokorravalót.

A VILÁG SZEME ELŐTT

Moszkva így köszönti május elsejét. A dolgozók nemzetközi ünnepének legnagyobb szabású eseménye a Vörös téren zajló felvonulás, amelyre az egész világ odafigyel. A felvonulást rendszerint a sportolók nyitják meg, soraikban ott vonulnak a különböző moszkvai egyesületekben sportoló iskolások is. A többiek iskoláik képviseletében vonulnak el a Lenin Mauzóleum dísztribünjén álló párt- és állami vezetők előtt.

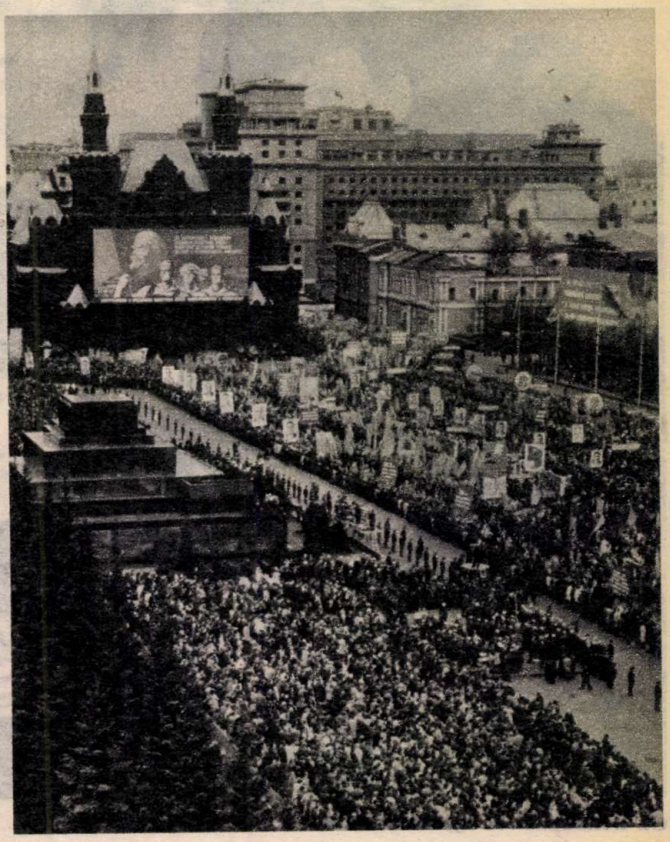

PÉKEK A SZINTAGMÁN

Athén feldíszített főrén, a Szintagmán zászlókkal, plakátokkal és szakmájukat jelképező, de a békét, a szabadságot is hirdető transzparensekkel vonulnak a vidámságukról, temperamentumokról híres görögök; főleg a baloldali fiatalok. Nagy nap ez az életükben, hiszen a Balkán-félsziget sajátos viszonyaiból adódóan túl sokáig szenvedték a török elnyomást, majd pedig a katonai junta diktatúráját. Élvezik hát e színpompás, fesztelen majálist.

Ők néhányan... együtt a mamával

A személyi igazolvány egyik lapján pontosan tizenkét rovat szolgál arra, hogy a könyvecske tulajdonosa bejegyeztesse gyermekeinek a nevét. Még szerencse, hogy csak a saját csemetéket kell beíratni ide, különben igencsak zavarban lenne a Kecskeméten élő Kovács Antal és felesége. Igaz, csak két fiuk és egy lányuk van, de rajtuk kívül még huszonheten (!) szólítják őket úgy, hogy papa és mama. Nevelőszülők. Hivatalosan így hívják őket. Hivataloskodó, kissé rideg kifejezés. Szerencse, hogy az állami gondozott kicsik, akiket az évek során befogadtak, ezt így talán nem is tudják. Az ő számukra ez igazi otthon, valódi papával és valódi mamával.

*

— Az egész úgy kezdődött — emlékezik Kovács Antalné —, hogy a lányom a két fiam hatására kezdett nagyon „fiúsan" viselkedni. Mi úgy gondoltuk, nem baj, hogy kicsit talpraesettebb lett, csak biztosan rossz neki, hogy nincs kivel a „lányos megbeszélnivalóit" megtárgyalni. Hoztunk neki testvért a helyi gyermekvédőből.

Az első napokon - ma már nevet a család. A Kovács gyerekek az egyik sarokból sandítottak a másik sarokban megszeppenten gubbasztó jövevényre. Aztán a közös játékok meghozták az együvé tartozás érzését is. A szeretetet.

És jöttek a többiek. Múltak az évek, lassan egész gyerekcsapat hancúrozott a lakásban.

— Azt a megindító érzést nem lehet elmondani — meséli a „mama" —, amit az ember akkor érez, amikor a gyermekvédőben vagy húsz gyerek néz könyörgő szemmel: „Ugye, te az én anyukám vagy?" És bizony sokszor volt úgy, hogy nem tudtam azt mondani, hogy nem. Persze, látni kell azokat a riadt, szomorú, de mégis reménykedő szemeket.

Kovácsné elhallgat. Valahová a távolba néz. Talán újra a fülében cseng az oly sokszor hallott, reménykedő kérdés: „Ugye, te az én anyukám vagy?"

*

Az édes gyermekek felnőttek, ma már az ő kicsinyeik barátkoznak a mostani nevelt gyerekekkel, akik jelenleg hatan vannak. Igaz, a 18 esztendős Rozi már nemsokára férjhez megy, rendes fiút talált, úgy tűnik, jó házasság lesz. A leánykérés?

Farsangra mindig otthon készül minden maszk és maskara

NÉV: Kovács Antal
Kovács Antalné

GYERMEKEIK SZÁMA: 30

Csehák Judit, a Minisztertanács elnökhelyettese, az Állami Ifjúsági Bizottság elnöke átadja Kovács Antalné és Kovács Antal nevelőszülőknek az 1986. évi Ifjúsági díjat

Természetesen Kovács Antaléktól kellett megkérni Rozi kezét. Lehet, hogy rövidesen újabb unokákkal bővül a család?

*

Mónika, Icu, Julika, Fecó és Zsolt. 10 év körüliek valamennyien, némelyikük felnőtteknek is tartós bánatot okozó családi drámával a háta mögött. Fecó a Bolondbár című verset szavalja, ez volt a műsorszáma a minden évben megrendezett jelmezes családi farsangon is. Fecó csibészes mosollyal kántálja a tréfás versikét, a többiek dőlnek a kacagástól, láthatóan élvezik a műsort.

Aztán Fecó elkomorul.

— Hogy otthon? — kérdez viszsza. — Ott nem nevettünk ennyit. A papám sokszor berúgott, olyankor veszekedtek a szüleim.

A többiek is hasonlókat mesélnek. A szemek az emlékek riadalmával telnek meg. Néhány pillanatra vége a jókedvnek...

Ha egy-egy ünnepre összegyűlik a család, harmincketten ülik körül az asztalt! Mesélik, hogy karácsonykor hat kiló cukor lógott a fán. És persze, a fa alatt tengernyi ajándék várta a kicsiket. Alig győzik sorolni: mindenki kapott egy karórát, aztán xilofon, furulya, LEGO, meg még ki tudja, mi minden várta a hatalmas fa köré állókat.

— Én hosszú láncot készítettem a mamának papírkarikákból — meséli Juli.

— Én cérnából csináltam fenyőágat, meg gyertya is volt rajta — büszkélkedik Zsolti.

— Sokszor hozok ki gyerekeket csak az ünnepre — mondja Kovács Antalné. — Addig is tartoznak valahová.

Karácsony. A szeretet ünnepe. Vajon kell-e külön ünnep a szeretetnek ebben a családban?

*

— Mama, elmondom, mi szeretnék lenni — huppant le Fecó az ágyra. — Tengerfenék-kutatómérnök.

— Ez szép — mondta neki a mama —, csak nálunk nincsenek tengerek.

— Akkor mi legyek? — bizonytalanodott el a kisfiú.

— Legyél mondjuk orvos.

— Na jó, orvos leszek — bólintott Fecó —, és majd én gyógyítom az egész nagy családot!

*

Ebben a családban egészen mást értenek bizonyos mennyiségek alatt, mint máshol. Az „ebédrevaló" az jó néhány kiló hússal egyenértékű, a tanszervásárlás nagyon sok kiló tankönyvvel. A nyaralás sem egyszerű. Szerencsére a már nyugdíjas Kovács Antalné volt munkahelye, a TIT segít: három faházat bocsát a rendelkezésükre néhány hétig a Salgótarjánban lévő üdülőjükben.

Persze, mindezt anyagilag is győzni kell. Szükséges hát a különmunka és a házi állattartás, amelyben már a gyerekek is aktív segítők. Akárcsak a házimunkában. Mindenkinek megvan a feladata. Ki az udvart tartja rendben, ki a konyhát.

*

A család két, jelenleg vidéken, kollégiumban élő legidősebb gyermeke: Miklós Illés Attila és testvére Zoli. Úgy két éve képeslap cserebere közben, véletlenül akadt a kezükbe egy, amelynek a címzettje bizonyos Miklós Illés Lajos volt. A két fiú úgy érezte, hogy a véletlen szerencse talán megismerteti őket az igazi családjukkal is. Ritka név, biztos nem véletlen az azonosság, gondolták, és írtak a képeslapon megadott címre. Egy esztendeig várták a választ. Hiába...

*

— Egyszer csődöt mondott a tudományunk — említi keserűen Kovács Antalné. — Egy alaposan lezüllött, csöves lányt hoztunk haza, de meglopott minket, agresszív volt mindenkivel, hisztizett, káromkodott, végül megszökött. Visszakerült az intézetbe.

Mondják: a szó elszáll. Úgy látszik, ez alól olykor a jó szó sem kivétel...

*

Nevelőszülők. Hivataloskodó, kissé rideg kifejezés. A családhoz kerülő gyerekek szerencsére ezt nem így tudják. Az ő számukra ez igazi otthon, ahol várja őket egy valódi papa és egy valódi mama.

Trencsényi Zoltán

ZSIBONGÓ

KUTYÁNSZKY, A VERSÍRÓ

Békéscsabán a Jókai Színházban bemutatták Csukás István „Kutyánszky Kázmér, a versíró kutya" című darabját. Képünkön a főszereplők: Tomanek Gábor, Dénes Piroska és Daridai Róbert.

FOTÓSOK, FILMESEK!

A MAFILM Híradó- és Dokumentumfilm Stúdió filmet készít az úttörőmozgalom 40. évfordulója alkalmából. Ezért felkéri az úttörőházakban vagy az úttörőcsapatoknál működő filmes, fotós szakköröket a produkcióban való együttműködésre. **Küldjetek az úttörőéletről szóló amatőrfilmeket, érdekes fotókat, dokumentumokat!**

A Stúdió számít szüleitek, tanáraitok alkotó közreműködésére is, hiszen bizonyára ők is őriznek hasonló emlékeket, felvételeket.

Cím: MAFILM Híradó- és Dokumentumfilm Stúdió, Budapest, Könyves Kálmán krt. 15. — 1097. Telefon: 337-550/122-es mellék.

A levelekre írjátok rá: „ÚTTÖRŐK" PRODUKCIÓ.

GÖRKORI-KLUB

A görkorcsolyázás hívei a jó időben már rendszeresen hódolhatnak szenvedélyüknek. A járdákon egyre-másra tűnnek föl a gördülő lányok és fiúk. De tudjátok-e, hogy a Petőfi Csarnokban görkorcsolya-klub működik? Az első hazai Roller Skate Club összejövetelét már meg is tartották.

SÚLYCSÖKKENTÉS

Több sikeres próbálkozás után testsúlycsökkentő tábort szervez a KISZ Vas megyei Bizottsága. Augusztus 4—16. között a kilóikkal birkózó gyerekeket várják. Az alsó korhatár 10 év. A tábor két hete alatt a résztvevők elméleti és gyakorlati képzésen vesznek részt. Szakemberek vezetésével ismerkedhetnek meg a helyes táplálkozás, az egészséges életmód alapjaival.

Jelentkezni levélben lehet 1986. május 15-ig a KISZ Vas megyei Bizottsága címén: Szombathely, Kisfaludy S. u. 1. — 9700.

A VIGADÓ TÉREN

Tavaly ilyenkor különös ötlete támadt az Irányi utcai Általános Iskola 1405-ös Killián György Úttörőcsapatának: pontosabban csapatvezetőjüknek, Kőszegi Zoltán tanárnak. Ezt az idén már csak folytatni kellett, tehát egyetlen délelőttre ismét „kibérelték" a Vigadó teret. Úttörőavatással, tánccal, játékokkal, énekléssel tették emlékezetessé felszabadulásunk ünnepét.

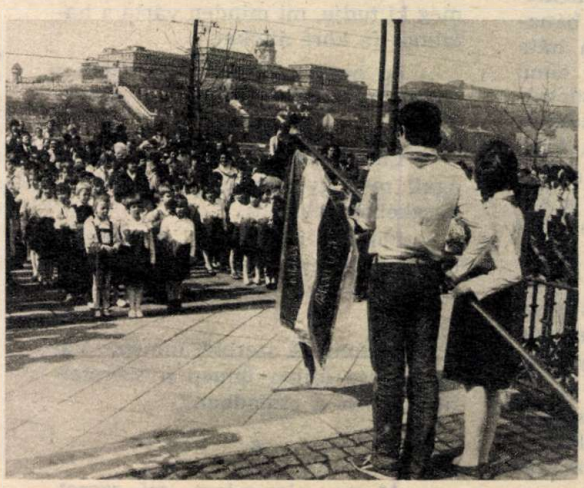

A PAJTÁS MEGKÉRDEZTE...

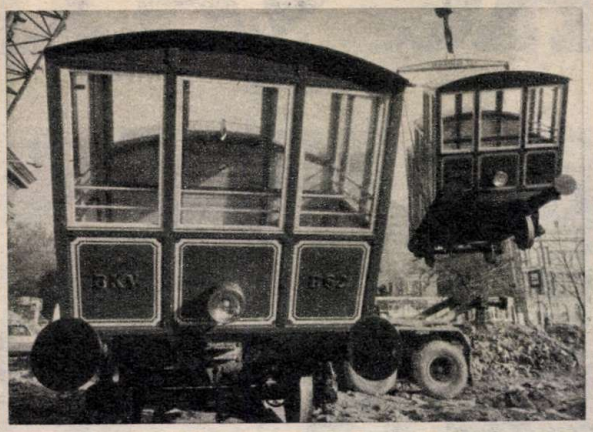

...hol tart a budavári sikló építése?

Gulyás László, a Fővárosi Tanács közlekedési főigazgatóságának csoportvezetője:

— Befejezéséhez, vagyis átadásához közeledik. Két kocsi közlekedik majd, amelyek a százegy méteres pályán lefelé és fölfelé egymást húzzák, így a sikló a főváros legenergiatakarékosabb közlekedési eszköze lesz. Energia csak az indításhoz és a leállításhoz szükséges.

— Terveznek-e félárú gyerekjegyet?

— Igen. A kettő és tíz év közötti gyerekeknek.

— Mesélne a sikló előéletéről?

— Gróf Széchenyi Ödön (Széchenyi István öccse) kezdeményezésére építették. Első útját 1870. március 2-án tette meg, és zavartalanul működött egészen 1944-ig. A háborúban lebombázták, később teljesen lebontották.

— Hetvenöt éves működése alatt volt-e baleset?

— Egyetlen egyet jegyeztek föl, az 1900-as évek elejéről. Az sem műszaki hibából következett be, hanem mert a kezelője rosszkor fékezett. Szerencsére sérülés ennél az esetnél sem történt.

ÚTBAN A TÁBOR FELÉ...

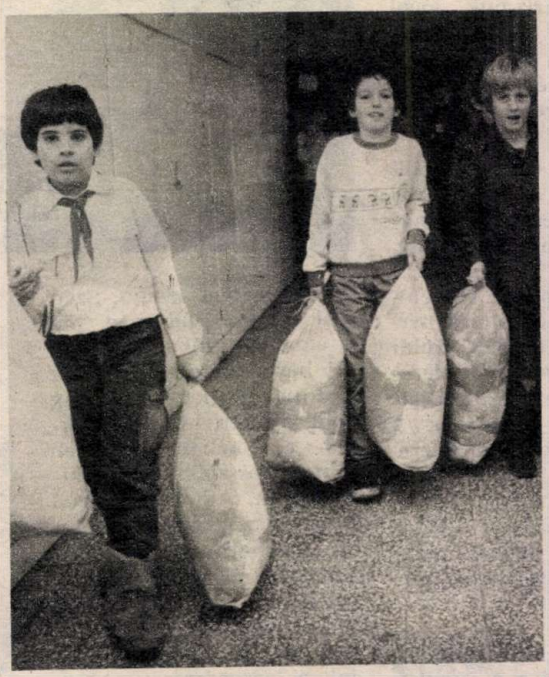

A táborozás minden kezdvezmény és támogatás ellenére is egyre drágább, és szüleid pénztárcája sem kimeríthetetlen forrás. A XIII. kerületi Rajk László utcai iskola diákjai már döntöttek. Rendkívüli hulladékgyűjtési akciót kezdeményeztek, amely nem várt sikerrel járt. Számukra már nem elérhetetlen a táborozás...

XIV. JÓNÁS

Emlékeztek a jól megtermett bébire? Lapunk március 27-i számában írtunk a nemrég született víziló csecsemőről, a 25 kilós XIV. Jónásról. A múlt század végétől ő az ötvennegyedik példány, amely a budapesti állatkertben látta meg a napvilágot. Jónás mamája, Tücsök is itt született. Képünkön ők ketten; szerető egyetértésben.

ZSIBONGÓ

A LOVAGVÁLO

Különös sorozásra, vagy ha úgy tetszik, vitéztoborzásra került sor Nagy Lajos király udvarában. Aki ezen a verőfényes vasárnap délelőttön ellátogatott a visegrádi várba, az egyben egy kis időutazást is tehetett, hiszen egy csapásra ötszáz évet fiatalodott, és valóságos középkori forgatagba csöppent.

A rendezők kellőképpen gondoskodtak az illúzió megteremtéséről. A várfokon és a falak tetején színpompás harci lobogókat lengetett a szél, a kikiáltó és a hamisítatlan korabeli indulót harsogó zenekar elhitette, hogy valóban 1300-as éveket írunk. A király ugyan nem volt jelen személyesen, de hírnök adta tudtul, hogy az uralkodó távolról is figyelemmel kíséri a rangos eseményt.

A tét nem volt csekély. Be lehetett kerülni a király kíséretében szolgáló lovagok közé, sőt a pályázó vitézjelöltek közül a legerősebb helyettesítheti a király legkedvesebb lovagját, a nagy hírű, csatákban edzett, roppant erejű Toldi Miklóst.

Toldi Miklós erejéről legendák szövődtek. Nemcsak egyike volt a sok erős vitéznek, hanem ennél jóval több. A király kíséretének kardforgatói természetesen mind egytől-egyig bivalyerős, nyalka vitézek voltak, de annak, akinek a nevét ötszáz év elteltével is emlegetik, az bizonyára valami különleges tettet hajtott végre, amivel rászolgált a halhatatlanságra. Aki tehát az ő örökébe akar lépni, annak nem árt összeszednie magát.

Az ország különböző részeiből tizennégyen érkeztek, olyanok, akik úgy érezték, hogy karizmuk jóval vastagabb az átlagnál, szívük a helyén van, és mindenekfelett képesek a nagy hírű vitéz erejét megidézni.

Ki lehet manapság Toldi Miklós? Aki erőben felveszi vele a versenyt, hangzana a kézenfekvő válasz. Miként lehet ezt az erőt mérni? Bizonyára sokféleképpen, de, hogy hűek maradjunk az eredeti Toldi legendához, a vitéz életének emlékezetes epizódjait elevenítették fel ennek a kérdésnek az eldöntésére. Mint tudjuk, Miklós a Budára igyekvő sereg vezérének, az álmélkodó Lackfi nádornak fél kézzel megtartott petrencerúddal mutatta a helyes irányt. Szép szál petrencerúd még ma is akad e hazában, egy közel háromméteres darabról a Pilisi Parkerdőgazdaság gondoskodott. A pályázóknak ezt kellett félkézzel, minél hosszabb ideig kitartaniuk. Aki petrencerúd kitartásában jeleskedni kívánt, annak nem ártott kikísérleteznie az erre megfelelő legjobb technikát. Mivel nem hurkapálcikáról van szó, így azok boldogultak a legeredményesebben, akik bal kezükkel a csípőjüket támasztva ragadták meg a rudat.

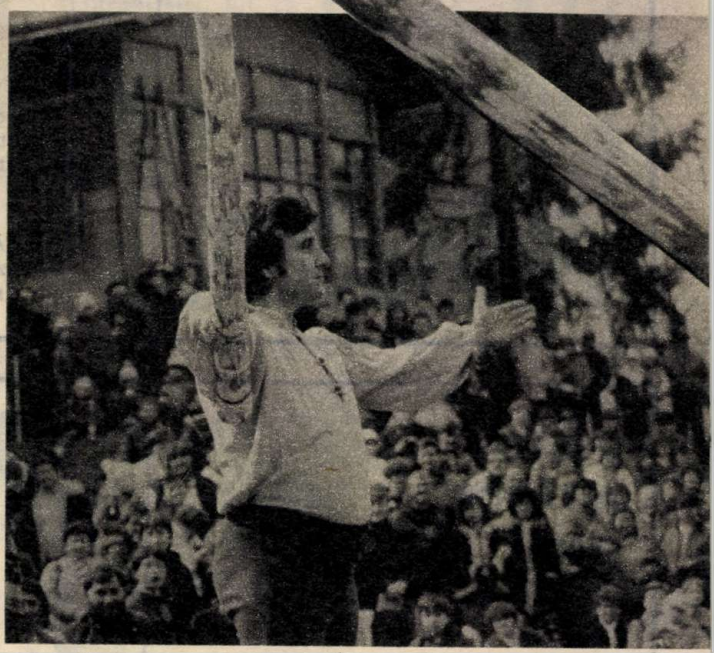

A második ügyességi próba a malomkővetés volt, melyben megmérettek a középkori gúnyába öltözött vitézjelöltek. Az ötven kilót is meghaladó, a király által hitelesített hatalmas malomkő fej fölé lendítése, majd nagy ívben történő eltaszítása cseppet sem volt könnyű feladat. Mindezt úgy kellett a vitézeknek végrehajtaniuk, hogy ne penderüljenek ki a számukra kijelölt szűk kis dobókörből. A királyi udvar emberei csomózott kötéllel igyekeztek a pontos távolságot lemérni, de egyszer sem kellett túlságosan messzire kihúzniuk a mé-

GATOTT

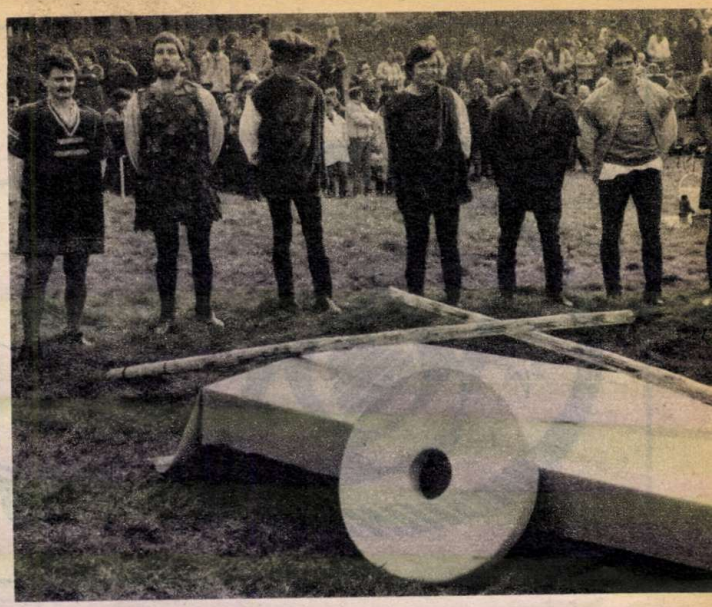

Pakucza József, akit a barátai ezek után lehet, hogy csak úgy fognak szólítani: Toldi Miklós

rőzsinórt. A roppant súlyú malomkő 4—5 méteres légi út megtétele után panaszosan nyekkent a várudvar gyepén.

Ez a két rögtönzött erőpróba is elégnek bizonyult, hogy a király éles szemű udvaroncai megállapítsák, hogy ki volt a legerősebb vitéz a gárdából, valamint kik azok, akik még méltók lehetnek arra, hogy a király kíséretének tagjai sorába léphessenek. A szerencsés győztes a szőke, mokány termetű békéscsabai Pakucza József lett, ő érdemelte ki a Toldi Miklós címet.

Ha szerencsések vagytok, és a nyár közepén ellátogattok a visegrádi várba, az ott megrendezésre kerülő történelmi ízű Palotajátékokon ismét találkozhattok e nemes daliákkal, amint Nagy Lajos király vitézeiként feszítenek majd a várfokon.

Forrai Péter
Fotó: Szalay Béla

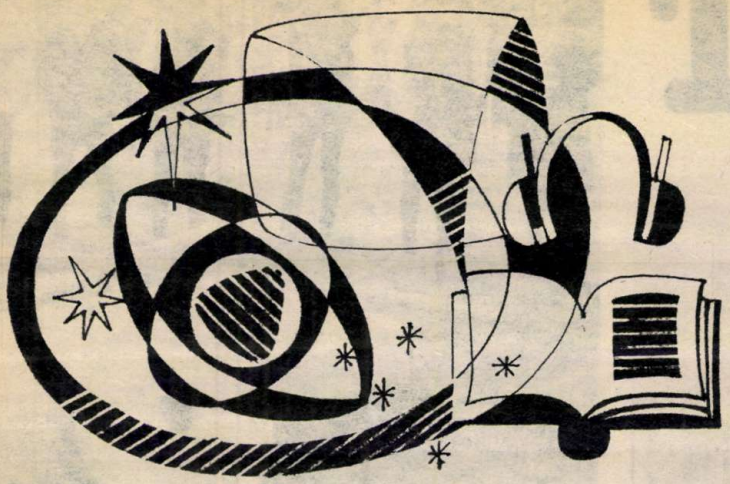

NÉZD, HALLGASD, OLVASD!

Összeállította: Sinkovics Ferenc

TÉVÉ

A televízió május végén ünnepi műsorral köszönti a negyvenéves Úttörőszövetséget. **27-étől öt estén át sugároz Úttörő Híradót,** amelyben többek között társaitok életével, a csapatok munkájával, hagyományaival és kiemelkedő személyiségeivel ismerkedhettek. **31-én délelőtt** színpompás **úttörő-majális** zárja az ünnepségsorozatot. Gazdag programmal: zenével, tánccal, mesével és izgalmas játékokkal vár benneteket a képernyő.

Aki megkedvelte a Bors őrs tagjait, és figyelemmel kísérte mókás kalandjaikat, bizonyára örömmel fogadja a hírt: **25-étől újabb epizódokkal bővül a „Kicsi a Bors" sorozat.** Más meglepetéseket is kínál a májusi műsor: **14-én** újra megnézhetitek a nagy

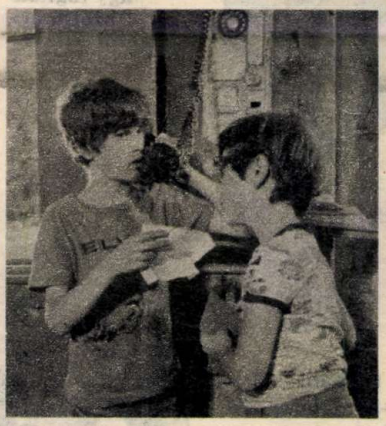

sikerű holland filmet, az **„ABBA történetét", 28-án** a kettes programban pedig **Csukás István** ifjúsági regényének televíziós változatát láthatjátok, címe: **Vakáció a halott utcában.**

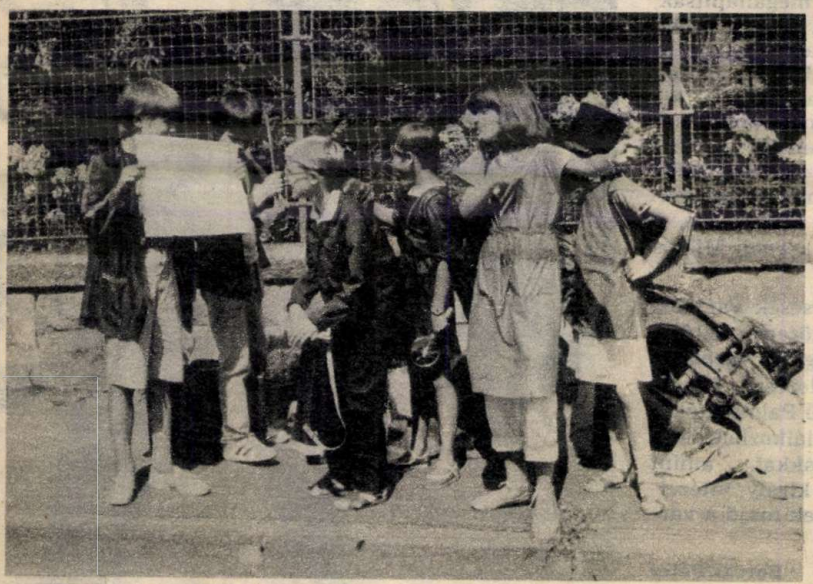

A VERKLITŐL A HI-FI TORONYIG

Érdekes kiállítást rendezett *a Budapesti Történeti Múzeum.* Egy öreg verklitől kezdve végigkövethetjük a különböző hangtechnikai eszközök fejlődését egészen napjainkig, a magnót, lemezjátszót, rádiót magába foglaló hi—fi toronyig. Vitrin mögötti némaságukban is mesélnek a tölcséres gramofonok, a tekerős fonográfok, az első néprádiók, az első, tömeggyártásra tervezett magnetofonok. Formáikkal, technikai megoldásaikkal természetesen túlmutatnak önmagukon, s nemcsak saját fejlődésük vonalát rajzolják meg. Árulkodnak az adott kor ipari kultúrájáról, árulkodnak arról, hogyan lépte át a hangversenytermek falait a muzsika, hogyan költözött be még a szegényebb családok otthonába is.

Már csak azért is érdemes visszalapozni a lemezjátszók, rádiók, magnetofonok történelmében, mert talán nincs még egy generáció, melyhez olyan szorosan hozzá tartozna a zene, a muzsika, mint a mai tizenéveseké. Az pedig alapvető dolog, hogy ismerjük tárgyaink, gépeink „előző életét" is.

RÁDIÓ

A májusi műsorban se szeri, se száma az izgalmas mese- és rádiójátékoknak. Kezdjük mindjárt **Horgas Béla** darabjával, melyet a Kossuthon a szokásos időben, azaz a „gyermeksáv" 16 óra 5 perckor kezdődő adásában sugároz a rádió. „Folytatásos kalandok gyerekeknek" — szól az alcím. **A május 9-i** „Kaland" is önálló történet természetesen, amely csak abban hasonlít a többihez, hogy a két főszereplő ezúttal is a Széltoló, a mese címadója — akinek **Székhelyi József** kölcsönzi a hangját — és Tekla, azaz **Csonka Ibolya.**

Május 11-én ugyancsak a gyermeksávon mutatkozik be **Miron Ivanov „Egy régi mese"** című feldolgozásával. Az alcím szerint a történet központi, vérfagyasztó kérdése az, hogy „Felfalnak-e valakit?" A régi mese ugyanis úgy tartja, hogy verembe esett egyszer a malac, a farkas, a róka, a nyúl, az ökör és a kutya. A rókának természetesen a nyúlra, a farkasnak pedig a malacra fáj a foga...

A Pajtás olvasói bizonyára szívesen hallgatják majd **május 16-án** szovjet testvérlapunk, a **Misa magazin** kulturális mellékletét, melynek tartalomjegyzéke maradjon meglepetés!

A korán kelőknek ajánljuk **Tábor Éva „Igaz meséjét"**, melyet **május 18-án, 8 óra 5 perckor** sugároz a Petőfi adó. Az írónő érdekes világba, egy delfin-iskolába kalauzol bennünket. A kis delfin diákok életüket fenyegető, hatalmas viharba kerülnek, a bátor tengerésztanoncok azonban szerencsére a segítségükre sietnek.

Ne feledjétek! Csütörtökönként a „Révkalauz" segítségével szerezhettek információkat aktuális kulturális eseményekről, új könyvekről, érdekes rádióműsorokról, a hónap végén pedig a **„Hallgatózó"** segít válogatni a rádió júniusi kínálatából!

„A FÖLD ÁRNYÉKOS OLDALÁN"

Rímelni akart az Omega. Rímelni a Pink Floyd több mint tíz évvel ezelőtt megjelent lemezére, a Dark Side of the Moon-ra, azaz a Hold árnyékos oldalára. Hogy a Földnek is van árnyékos oldala, azt mindannyian tudjuk, elegendő csak egyetlen TV-Híradót megnézni, elegendő egyetlen napilap külpolitikai tudósításait, cikkeit végigolvasni. Valamiféle nyomasztó érzés, leküzdhetetlen szorongás keríti hatalmába az embert, annyi világunkban a gond, a feloldatlan feszültség. Nos, e szorongás jegyében született az **Omega együttes tizenkettedik nagylemeze.** Benkőék hangja sokat változott előző, három esztendővel ezelőtt készült LP-jükhöz képest. Nagyon sok új elemet, új megoldást találhatunk ezekben a számokban, olyanokat, amelyek egyáltalán nem öncélúak, hanem a tartalmat, a mondanivalót segítik.

Szinte hallom az ellenérveket; miért van az, hogy ez a zenekar még koncerten, lemezen is csak tovább akarja erősíteni szorongásunkat? Miért nem próbálnak inkább feloldani bennünket? Miért nem feledtetik valami vidám talpalávalóval, szerelmes andalgással feszültségeinket?... Merthogy vannak együttesek, amelyek ezt az utat választották, s természetesen a siker sem maradt el. A színlelt gondtalanság aranylemezeket, platinalemezeket produkál. Hogy az Omega mégiscsak tükröt tart világunknak, annak azt hiszem, pontosan az az oka, hogy fontosnak, véleményünket, akaratunkat, szándékainkat formáló erőnek tartják az igazi rockot, s hiszik, ha mi is bejárjuk velük a Föld árnyékos oldalát, talán még erősebb lesz bennünk a vágy a béke, a tiszta levegő, a munkát segítő nyugalom iránt.

KÖNYV

A Móra kiadó májusi újdonságai között néhány régebbi sikerkönyv is szerepel. Immár hatodik kiadásban jelenik meg **Thury Zsuzsa: Mostohatestvérek** című regénye, amely a Pöttyös sorozat közkedvelt darabja. **Tótfalusi István** humoros és szórakoztató nyelvi útikalauza 1983-ban jelent meg először. Címe: Vademecum — azaz Gyere velem! Ezúttal második, javított, bővített kiadását vásárolhatjátok meg, amíg a készlet tart! Ugyancsak másodszor lát napvilágot **László Gyula: Ötven rajz a honfoglalókról** című képeskönyve is.

Mai történetet dolgoz fel **Bakó Ágnes: Arcok a belga tükörben** című regénye. Főhőse egy szép, irigyelt, de magányos kislány, aki szeretné megtudni, mi okozza édesapja különös, felemás viselkedését a családban és az életben.

EGY CSOKOR VIDÁMSÁG

Történetek, versek, viccek, híres és nagy sikerű burleszk-filmek képsorai egymás mellett. Összefüggés azonban nincs közöttük, hacsak a nevetést, a vidámságot nem tekintjük valamiféle összefüggésnek. És miért ne tekinthetnénk!

Mintha csak sűrítve kapnánk itt a nagy alkotásokat: egymás mellett Weöres Sándor verse és egy Stan és Pan film kockái, egymás mellett Karinthy Frigyes írása és a híres komikus, Buster Keaton figurája, Balázs Piri-Balázs karikatúráival...

Bohókás könyv ez, s tulajdonképpen hű marad utolsó lapjáig a választott címhez.

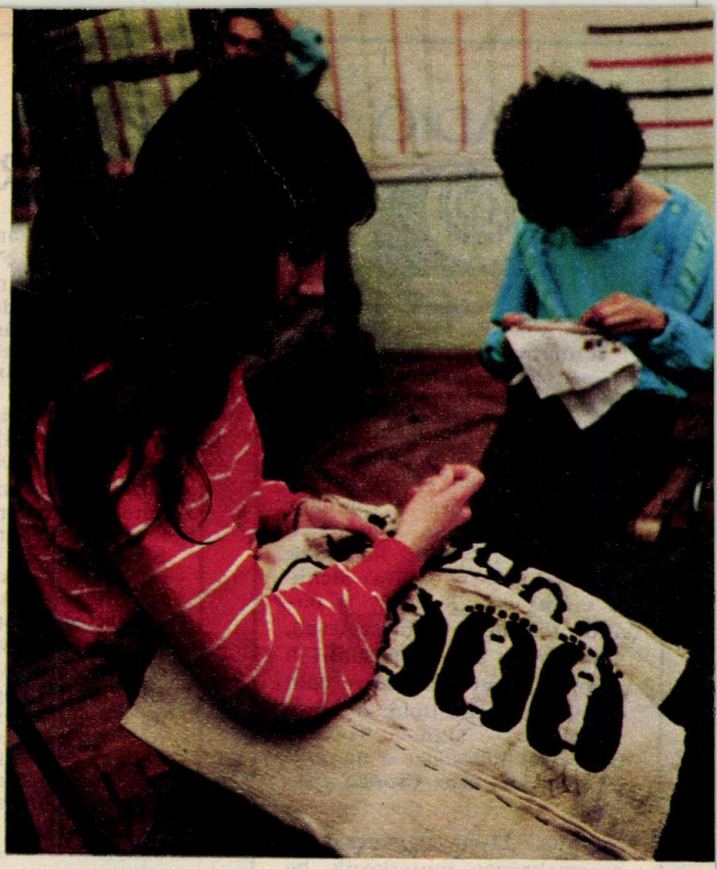

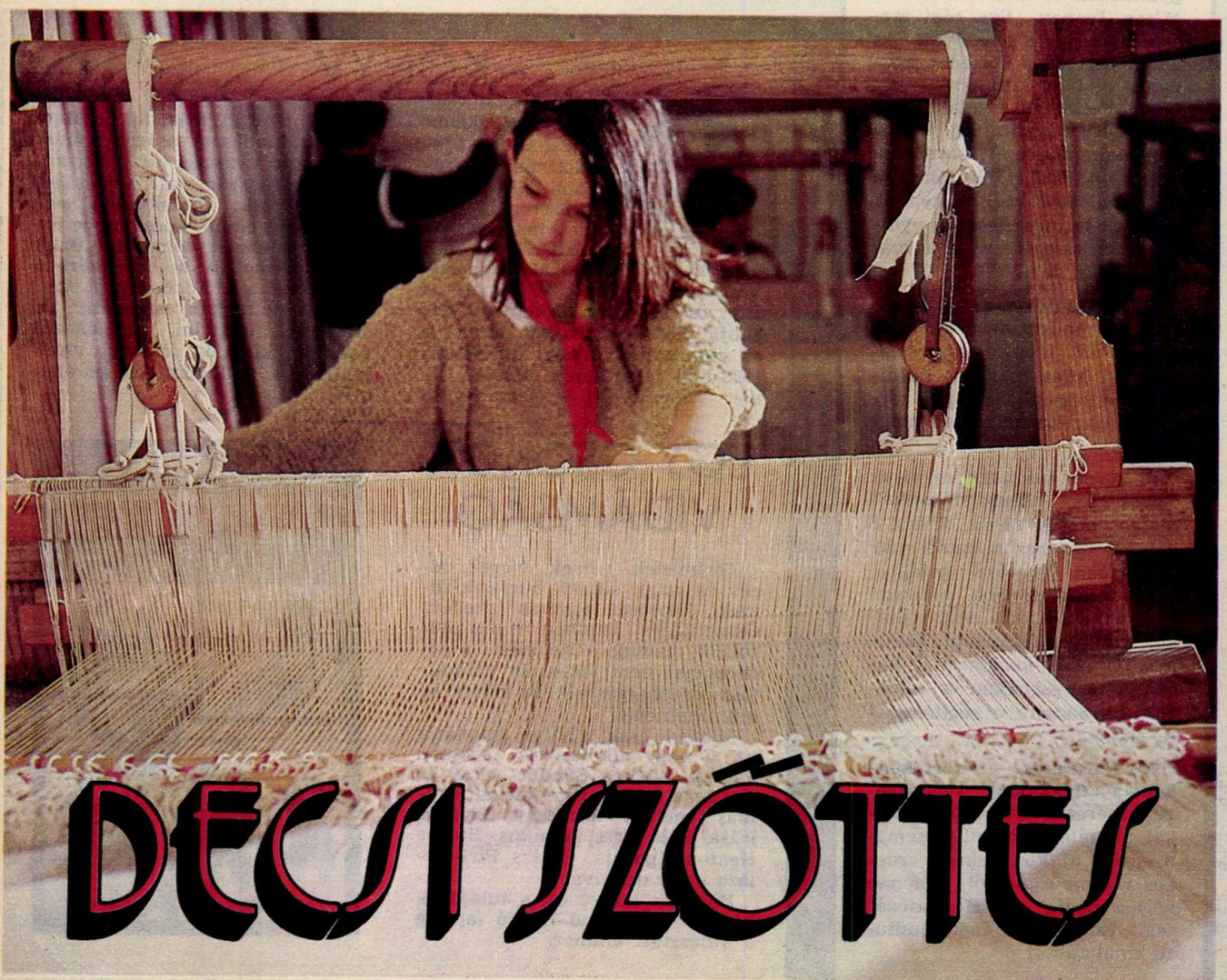

DECSI SZŐTTES

A decsi diákok igazán eredeti módszerrel tárják fel a falu életének tegnapjait. Mindezt a 70-es évek végén egy felhívás indította el. A lakóhelyre jellemző népviseleti ruhákat kellett egy játékbaba méretének megfelelően elkészíteni. Mellékelni kellett a viselés módját és idejét. Így állt zsűri elé: egy „tekerődzős menyecske", egy „rétest nyújtó asszony", egy „valahova és templomba menő leány" meg egy „gyászoló anya". A siker és a kíváncsiság folytatást követelt. A helyben üzemelő Népi Iparművészeti Szövetkezet Petőfi brigádjával, Ódorné Böröcz Éva vezetésével szakkör alakult. Kezdetben

csak egy, ma már négy szövőszék szolgál az apró emberek hagyományőrző kedvének. A szakkörvezető Folland Erzsébet.

— Ha kenyérruhát szőnek a gyerekek, akkor meg kell ismerniük a kenyérsütés folyamatát is a dagasztástól a megszegésig. Rétesnyújtó abrosznál hasonlóan. A fazékkendőtől a lekvárfőzéshez is eljutottak. A szövőszakkör nem önálló kis sziget, hiszen a környezetvédőkkel, a népdalénekesekkel együtt végzik munkájukat. A gyűjtőmunka olykor közös. Egy anyanyelvi pályázaton a szövőszék részeit, harminckét szó magyarázatát is együtt készítették.

Hetente négyszer két órát tölt huszonnyolc diák a szövőszobában. Bali Istvánné — a népművészet mestere — tanítja, figyeli a gyerekeket. Megjelenésükről, szakköri magatartásukról külön füzetben jegyzetel és ha kell, beszámol a tanárnőnek. A táblára írja a feladatokat: kis hím, nagy hím, csavart... Ezek az egyszavas megjegyzések, utasítások szülik az abroszokat, terítőket, szádákat. Piros, fehér, fekete csíkminták egyéni ízlésű ritmusa rajzolódik a szőtt vásznakra. Közös a munka: amit egyik megkezd, folytatja a másik. Álmaik között szerepel, hogy ők is létrehozzák mindazt a szépet, amit elődeik már megtettek. Népművészek, bár ők magukat sosem érezték annak. Tették, amit követelt a hagyomány, a szokás. Szégyen volt, ha valamelyik asszony nem tudott hímezni.

A szakkörben fiúk is vannak, hiszen a takácsok férfiak voltak. Teleki Laci példája jelzi, hogy a szakkörnek a pályaválasztásban is meghatározó szerepe van. Általános iskolai tanulmányainak befejezése után Szegedre ment, a textilipari szakközépiskolába. Kiss Erzsi pécsi középiskolában választott népművészeti fakultációt. Böhm Mónika egy középiskolai pályázaton első díjat nyert dolgozatával, amely Sárköz szőlőtermesztéséről szólt. A mai szakköri tagok is számos elismeréssel büszkélkedhetnek. Az országos szőttes-kiállításokon két arany és egy bronz plakettet, a Népművelési Intézettől egy nívódíjat és más ifjúsági díjakat kaptak, dicsérő szavak kíséretében, és a nemzetközi folklórtáborba szóló meghívással.

Decsi Kiss János

Plakátok úton, útfélen. Hirdetőoszlopokra, házfalakra, kerítésekre, palánkokra ragasztva, buszon, villamoson, mindenütt... Plakátok frissen, virítóan, megfakultan, szakadozottan. S mi köztük járunk, köztük élünk, egy pillantással fölfogjuk üzenetüket, s máris megyünk tovább. Arra a legritkábban gondolunk, mennyi munkával, mennyi kísérletezéssel formálódnak hatásossá, olyanná, ami harsányan közvetít valamit: egy hangverseny időpontját, egy magasztos, nemes cél szellemét, de akár egy szappan, vagy egy új sampon előnyeit is. Mindig valami meghatározott ügy szolgálatában áll, és arra törekszik, hogy figyelmünket felkeltse. Aki plakátot alkot, az csak az adott témán belül engedheti szabadjára a fantáziáját, egy adott tartalom kifejezéséhez kereshet hatásos eszközöket, kifejezési módokat. Ez sokszor nehezebb, mint teljesen önálló művet létrehozni. Nem véletlen, hogy a mai értelemben vett művészi plakát első nagy mestere a híres francia festő, Toulouse-Lautrec volt. A múlt században a plakát és a festészet fogalma szorosan összetartozott, csak napjainkra jellemző az, hogy egy-egy alkotó kifejezetten a plakátok készítésére specializálja magát. A plakátnak mindenekelőtt mozgósító erejűnek kell lennie. Hadd emlékeztessek Pór Bertalan Világ proletárjai egyesüljetek! című plakátjára, vagy Majakovszkij döbbenetes erejű plakátverseire, a Roszta-ablakokra.

Hogy mi jellemzi leginkább a mai magyar plakátművészetet? Aki látta azt a nyolcvan plakátot – a tavalyi év termésének színe-javát –, amelyet a Magyar Nemzeti Galériában állított ki a Magyar Hirdető, az érzékelhette az új, korszerű stílusjegyeket, s láthatta, mennyire kifejező, meggyőző erejű korunk magyar plakátművészete.

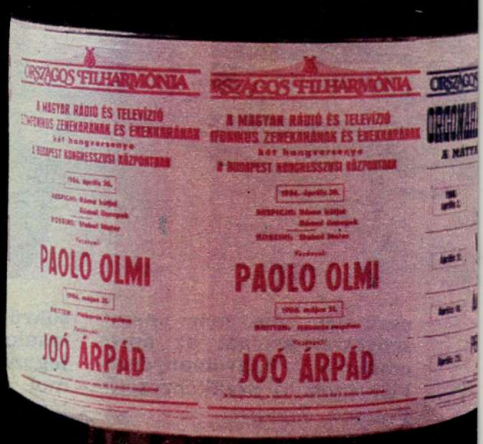

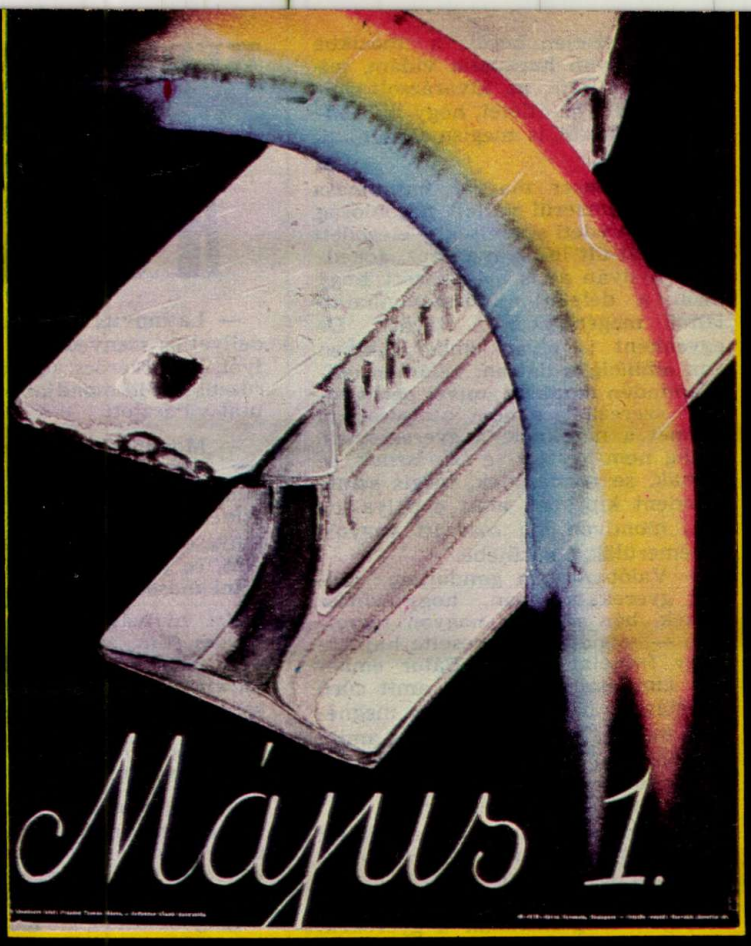

TÁRLAT AZ UTCÁN

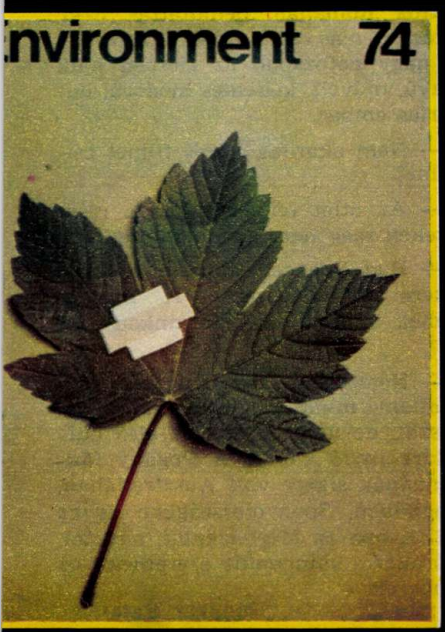

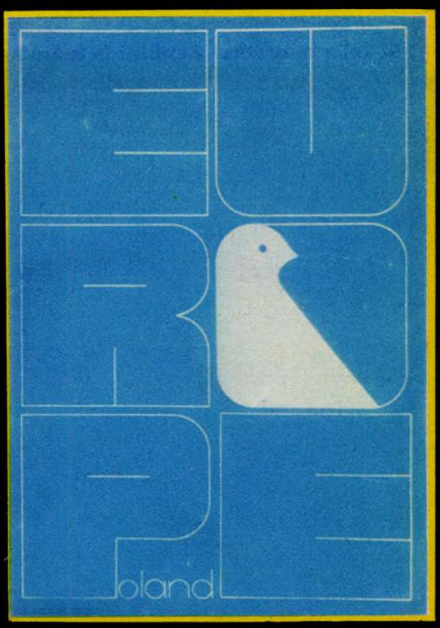

KEDVES ISMERŐS

A CSÖPI

Május elsején kerül a mozikba Bujtor István harmadik vidám, pofozkodós filmje, az Elvarázsolt dollár. Ez adta az ötletet, hogy illő lenne közelebbről is megismerkednünk vele.

Bud Spencer magyar hasonmása — aki e lezserül vállalt hasonlóság ellenére eredeti egyéniség — elégedett mosollyal ült le az asztalhoz. Jókedvébe nyilván az is belejátszott, hogy azon a délelőttön visszavonhatatlanul megérkezett a tavasz. De egyébként is olyan ember, akiben van ambíció, s bátran, vidáman vállal minden munkát, amivel pénzt, sikert szerezhet, s nem utolsósorban örömet a nézőknek, a gyerekeknek. Pedig nem készült se színésznek, se írónak, se rendezőnek, mégis szinte mindent kipróbál, amit e pálya kínál, mondván, ha már itt vagyok, belemerülök a sűrűjébe.

— Valóban nem gondoltam boldog gyerekkoromban, hogy színész leszek, bár a mozit nagyon szerettem — mondta és elmesélte hajdani nagy filmélményét, a Bátor emberek című szovjet filmet, amit sűrű egymásutánban tizenkétszer megnézett, mert az valami őrjítő volt, amint a főhős lóháton megközelítette a robogó vonatot, és a nyeregből átugrott az utolsó kocsi lépcsőjére.

— És persze, színházba is jártunk — folytatja —, hányszor végigdrukkoltuk a jó és a rossz heves csatáját... Egy ízben a gonoszt játszó színészt megcsúzlizták a gyerekek. Akkor jöttem rá, hogy azért ez nem is olyan könnyű mesterség. Tizenhat éves voltam, amikor bátyám, Latinovits Zoltán elindult a színészi pályán, s hamarosan elérte azokat a csúcsokat, amelyekre csak nagyon kevesen jutnak fel. Sikere, tehetsége tiszteletet keltett bennem, de az eszembe sem jutott, hogy én is kezdhetnék magammal valamit ezen a területen. A véletlen mégis úgy hozta, hogy Máriássy Félix Karambol című filmjéhez éppen egy ilyen nagy darab figurát kerestek, mint amilyen és vagyok. Ezzel kezdődött. Pillanatok alatt belecsöppentem abba a világba, amiből aztán már nem is akartam kimászni.

— Latinovits nagyon sok szenvedéllyel és szenvedéssel élte ezt a pályát, a testvéröcs, úgy tűnik, egy derűsebb, hadd mondjam így, könnyebb utat választott.

— Mondhatja nyugodtan, mert így igaz. Én nem vagyok hajlandó belehalni ebbe a nagy szerelembe, szívesebben sütkérezek az élet napfényesebb oldalán. Nagyon szeretek élni, és jókedvre deríteni, szórakoztatni másokat.

Ezt nyilvánvalóan bizonyította a három film, amelynek első nagy sikerű darabja a Pogány Madonna, harmadik „lapja" pedig a most műsorra kerülő Elvarázsolt dollár.

— Mikor határozta el, hogy készít néhány vidám kalandfilmet?

— Bud Spencert szinkronizáltam, ezt a jámbor óriást, aki filmjeivel ugyancsak jókedvre derítette a nézőket, a gyerekeket meg egyenesen meghódította. Tetszettek a mókái és arra gondoltam, miért ne csinálhatnék itthon is valami hasonlót, valamit, amiért a nézők lelkesen beözönlenek a moziba, és megírtam a Pogány Madonna forgatókönyvét. Azt hiszem, jól tettem, hiszen másfél millió embernek szereztünk vele örömet, és a kritikák sem akarták kitagadni a magyar filmek táborából. Hamarosan elkészült a folytatás is, ez egy kicsit gyengébbre sikeredett, de a harmadik, ami most kerül a közönség elé, ismét jó lesz.

— A tizenévesek már nagyon várták ezt a filmet.

— Nem is csodálom, hiszen elsősorban rájuk gondoltunk, amikor készítettük, bár ez a fajta film az, ami hároméves kortól 103 éves korig ajánlott.

— A három kalandfilm közül ez az első, amelyet Bujtor István írt, rendezett és játszott. Eddig is írt, játszott, de nem rendezett. Nem sok ez egy kicsit?

— Egyáltalán nem. Derűsen és nagy energiabevetéssel végeztem a vállalt munkát. Csak szórakoztatni akartunk, s ennek érdekében egy jó értelemben vett kommersz film készítésére vállalkoztunk. Nem pályázunk semmiféle művészi díjra, csak a közönséget szeretnénk meghódítani, azt viszont nagyon.

— Jól szórakoztak a forgatás alatt?

— Persze, élveztük, különösen a gyerekek. Sportiskolások vállalták mellettem a vitorlázás és a megírt kaland „veszélyeit", én ugyanis egy vitorlázó-edzőt alakítok a filmben, Kern András pedig ugyanazt a fontoskodó kétbalkezes figurát hozza, mint az előző történetekben. És találtunk egy nyolcéves kis művésznőt is, Kristály Barbarát, akit nagyon sok jelentkező közül választottunk ki, és mondhatom, élmény volt vele dolgozni. Egyébként az én két gyerekem is (egyik tizenegy, a másik hétéves) gyakran meglátogatott, „ellenőrizték" hol is tart a forgatás.

— Vajon mi a titka az ilyen típusú filmek közönségsikerének?

— Ezekben a filmekben nem folyik vér, viszont iszonyú nagy pofonok csattannak, s a közönség, különösen a kamaszok boldog elégtételt éreznek, hogy gyilkolás helyett pofonokkal teszünk igazságot.

— Tehát az igazságtevésnek ezt a módját leste el Bud Spencertől?

— Pontosan.

— Személyesen találkozott vele?

— Amikor a Sándor Mátyást forgattuk Rómában, bemutattak neki. Egészen más volt, mint a filmjein. A nagy pofozkodó az életben halk szavú, művelt, kellemes modorú, udvarias ember.

— Nem akarnak közös filmet csinálni?

— Az ötlet felmerült, de a részleteken még nem gondolkodtunk.

— Bud Spencer filmjeinek óriási sikere van világszerte. A Bujtor-filmek kijutnak-e határainkon túlra?

— Nemrégen Luxemburgban tárgyaltam, mind a három filmet átveszik, de nem ez lesz az első külföldre nyíló kapu. A Pogány Madonnának sikere volt Ausztráliában, Angliában, Spanyolországban és az NSZK-ban is. Mert izgulni, nevetni, szórakozni mindenütt szeretnek az emberek.

Magyar Katalin
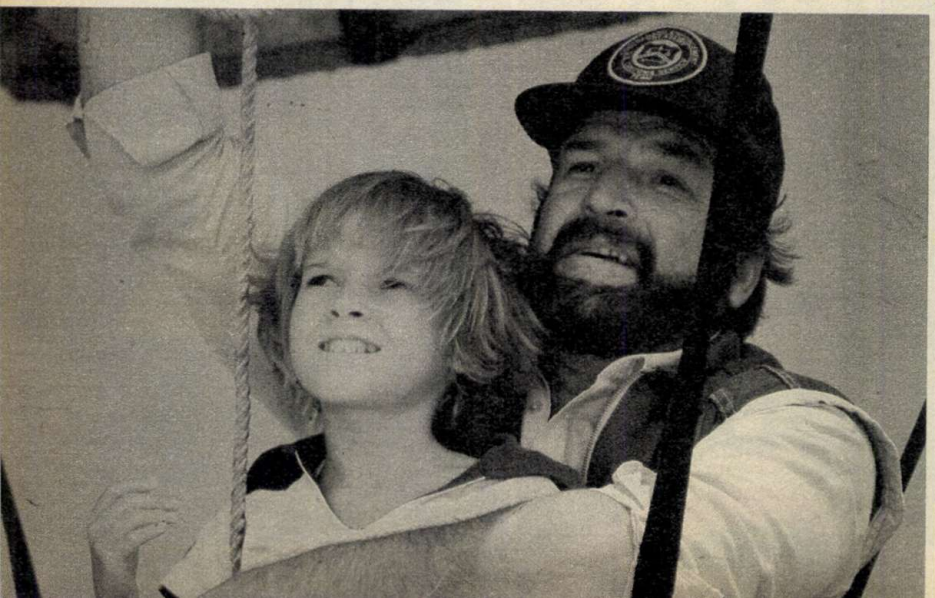
Föl-föl a magasba! Repülni is tudni kell